O. L. VANDERAA

CATALOGUS

VAN DEN

ATLAS VAN AMSTERDAM,

VAN

LOUIS SPLITGERBER.

1861.

GEDRUKT BIJ J. R. ARNOLDI, TE AMSTERDAM.

THE GETTY CENTER
LIBRARY

't Zal gewis mijnen Vrienden, wien ik dezen Catalogus van mijnen **ATLAS** van **AMSTERDAM** aanbied, niet onaangenaam zijn, alvorens tot de verzameling zelve geleid te worden, met een enkel woord te worden ingelicht aangaande de geschiedenis van haren oorsprong en hare vermeerdering.

't Was in het jaar 1830, bij gelegenheid der groote Nationale Tentoonstelling van Nijverheid te Brussel, dat ik het genoegen had vriendschappelijke betrekkingen aan te knoopen met den Heer Ludovicus Hamerster Ameshoff, die, schoon te Amsterdam woonachtig, zich destijds in eerstgenoemde Stad bevond, als door het Gouvernement tot mede-Commissaris voor die Tentoonstelling benoemd. Veel genoegen verschafte die kennismaking mij reeds te Brussel, daar de Heer Ameshoff, door zijne betrekking in de gelegenheid was, mij alles op die Tentoonstelling tot in de kleinste bijzonderheden te doen bezigtigen; — doch dit kwam nog niet in vergelijking bij het genot, dat ik later te Amsterdam mogt smaken, toen ik, op zijne vriendelijke uitnoodiging, de uitmuntende verzameling van Teekeningen en Prenten beschouwde, die zijnen **ATLAS** van **AMSTERDAM** uitmaakte.

Veelvuldig waren mijne bezoeken, om mij in dezen Kunstschat te verlustigen, en nog zijn de uren, met den Heer Ameshoff doorgebragt, mij steeds eene aangename herinnering. Ik vond, in zijne verzameling een belangrijk deel der Kunstschatten terug, die eenmaal het eigendom waren geweest van de Heeren Hendrik Busserus en Cornelis Ploos van Amstel Jac. Cornzn. De Heer Ameshoff had namelijk in 1800, op de Verkooping der nalatenschap van laatstgenoemde, drie Kunstboeken in marokynen band gekocht, met Teekeningen van P. Saenredam, J. de Beijer, R. Vinkeles, H. P. Schouten en anderen (Catalogus Ploos van Amstel, I Deel bl. 226 en 227). Bovendien bevonden zich in de verzameling van Ploos van Amstel eene menigte prenten en teekeningen uit den ATLAS van Busserus, en waarvan ook een gedeelte was overgegaan aan den Heer Evert de Burlett, den Oudoom van den hier na te noemen Heer van denzelfden naam.

De Heer Ameshoff overleed den 28 Junij 1842; en den 18 October van dat zelfde jaar werd zijne Bibliotheek, teekeningen en prenten verkocht. Te veel aantrekkelijkheid hadden die Kunstvoortbrengselen voor mij gekregen, dan dat ik niet zou getracht hebben, door aankoop daarvan Eigenaar te worden. Ik was gelukkig genoeg daarin te slagen; — de ATLAS van AMSTERDAM van wijlen den Heer Ameshoff ging in mijn bezit over, en zulks niet om te blijven in den

staat, waarin hij was, maar om van jaar tot jaar door nieuwe aankoopen vermeerderd te worden.

Toen ik den **ATLAS** kocht, bestond hij in 4 Kunstboeken, inhoudende gezamentlijk **205** teekeningen en prenten; — thans bestaat hij in **10** Kunstboeken, en het aantal stukken is geklommen tot **553.** Geene verkooping van teekeningen en plaatwerken heb ik sedert laten voorbijgaan, zonder mijnen **ATLAS** te verrijken.

In **1843** waren het de Verkoopingen der nalatenschap van de Heeren Mendes de Leon en A. W. K. Nolthenius de Man; — in **1844** die van den Heer Van Swieten op Dam zigt bij Leiden; — in **1845** van den Heer J. T. Elzer; — in **1847** van Jonkheer E. J. De Court van Valkenswaardt te Dordrecht, en Baron Verstolk van Soelen te 'sGravenhage; — in **1848** van den Heer J. A. Jolles; — in **1849** van den Heer J. Danckerts; — in **1850** die van de Heeren G. Lamberts en E. de Burlett en in **1851** van Jonkheer P. Six; — die allen veel bijdroegen tot vermeerdering van mijnen **ATLAS**, en 't was vooral die van den Heer de Burlett, waaruit zeer veel belangrijks voor mijne verzameling voortkwam. Vervolgens vermeerderde ik mijne collectie door aankoopen uit de Kunstverzameling van den Heer Jan Schouten te Dordrecht, welke hier in **1852** en **1853** verkocht werd, en uit die van den Heer Jeronimo de Vries, in **1853.** Ook in die van den Heer R. Pott te Rotterdam in **1855**, van de

Heeren H. Eymer Azn, Dirk van Lankeren en Hendrik Harmen Klijn, allen in 1856, vond ik ruime stof tot aankoopen; even als later, in 1858, de verkoopingen der verzamelingen van de Heeren Isaac Warnsinck en H. van Cranenburgh, — in 1859 van de Heeren Abraham Salm en Jacques Moyet, — en in 1860 van de Heeren W. Baartz te Rotterdam en Dr. G. Munnicks van Cleef te Utrecht, mij de gelegenheid aanboden om mijnen ATLAS nog met eenige oude gezigten dezer stad en hoogst zeldzame etsen, die mij nog ontbraken, te verrijken.

Dit Voorwoord zou zeker eene al te groote uitgebreidheid erlangen, indien ik wilde opgeven, welke stukken op elke der genoemde Kunstverkoopingen door mij zijn aangeschaft; — daarom bepaal ik mij tot het noemen van slechts enkelen der meest belangwekkenden.

Onder de oude platte gronden van Amsterdam verdient voorzeker, behalve de groote houtsneêkaart door Cornelis Anthoniszn. vervaardigd in 1544, (5e Kunstboek No. 11) vooral genoemd te worden de door hem geteekende Kaart van 1536 (No. 10). Onder de platen mag ik die twee van P. Nolpe en Esselens noemen, welke de doorbraak en het herstellen van den Dijk bij Outewaal voorstellen; (No. 20). Maar nog zeldzamer is die van Roeland Rochman van 1651 (No. 21) waarop men nagenoeg hetzelfde onderwerp behandelt ziet, doch veel fraaijer uitgevoerd. De plaat, voorstellende het omgaan

der Leprozen op Koppermaandag door C. Visser 1608; is mij vroeger nooit voorgekomen, (No. 36). De groote Blokhuizen van Reinier Nooms, alias Zeeman, waarvan de druk fraai genoemd mag worden, komt weinig voor (6e Kunstboek No. 24). De zeldzaamste ets echter, die ik bezit, is de brand van 't oude Stadhuis door R. Zeeman 1652, (No. 40) eene ets, die bij Kunsthandelaren en in de groote Kunstverzamelingen, zoo hier als elders, naauwelijks bekend is.

Onder mijne oude en zeldzame teekeningen verdienen in de eerste plaats genoemd te worden, die van het oude Stadhuis door P. Saenredam (6e Kunstboek No. 35), waarvan de schets en de teekening beiden door hem in 1641 even keurig als uitvoerig vervaardigd zijn. Voorts de Brand en de Ruïne van 't oude Stadhuis door Abr. van Beerestraten (No. 38 en 39) en zij leveren met de teekening van B. Picart, zinspelende op het later gebouwde Stadhuis (No. 42) dat thans het Paleis is, en de teekening daarvan door J. van der Ulft in 1653 met dekverf (No. 48) een schoon geheel op. Ik kon hier nog de teekeningen van Schellings, Rembrandt, Wildens, Rademaker en zooveel anderen noemen, doch ik wil overgaan tot de nieuwere Kunst, en wel eerst tot die der vorige eeuw.

In dit opzigt mogt het mij gelukken, mijne verzameling te verrijken met de schoone teekeningen van J. Cats, H P. Schouten, F. J. Pfeiffer, S. Fokke, P. C. la Fargue,

J. Bulthuis, Paul van Liender, J. de Beijer, C. Pronk, P. Barbiers, H. van Cranenburgh en R. Vinkeles; en van later tijd met de Kunstvoortbrengselen van P. G. Westenberg, van Leeuwen, M. G. Ten Kate, J. Jelgerhuis en L. J. Hansen.

Onder de in de laatste jaren aangekochte moderne teekeningen onderscheiden zich bijzonder die van R. Craeyvanger, K. Karssen, C. Springer, J. Bosboom en A. Eversen.

Doch niet alles wat zich thans in mijne Kunstboeken bevindt, werd door mij op verkoopingen aangeschaft. Verscheidene teekeningen heb ik opzettelijk voor dezen ATLAS doen vervaardigen door verschillende verdienstelijke Kunstenaars, waarvan 't genoeg is de namen van Springer, Craeyvanger, K. Karssen en A. Eversen te noemen. De woning van Rembrandt op de St. Antoniesbreestraat (10e Kunstboek No. 28), de gezigten van den Dam bij dag en bij maanlicht, de Oude Schans bij het opkomen der volle maan (No. 50), de Reguliersbreestraat bij zomer-avond (No. 51), en de Sledevaart bij fakkellicht op het Schapenplein (No. 52), strekken dien Kunstenaars tot eer en mijnen ATLAS tot cieraad.

L. S.

EERSTE KUNSTBOEK.

PORTRETTEN,

PLATTE GRONDEN,

GEZIGTEN OM EN OP DE STAD

EN

MERKWAARDIGE GEBOUWEN.

GEDRUKT BIJ J. R. ARNOLDI, TE *Amsterdam.*

I. BEZITTERS VAN DEN ATLAS.

1. Corn[s]. Ploos van Amstel Jacob Corn[s]z., Anno 1767. Zinnebeeldige titel. Naar deze teekening is gegraveerd de titelprent voor Wagenaars beschrijving van Amsterdam.

2. P. Louw, Portret van Hendrik Busserus, geb. 22 Januarij 1701, overleden 18 Augustus 1781.

3. Portret van Evert de Burlett, bezitter van den Atlas na Busserus omstreeks 1790.

4. Corn[s]. Ploos van Amstel Jacob Corn[s]z., Anno 1766. Zijn eigen portret op 40 jarigen leeftijd; geb. 4 Januarij 1726, overleden 20 December 1798.

5. Idem. Anno 1797.

6. Fisscher, Portret van Ludovicus Hamerster Ameshoff, overl. 1842.

7. J. B. Snoek, (photographie.) Portret van Louis Splitgerber, geb. 1806, tegenwoordige bezitter van den Atlas.

II. TEEKENAARS VAN DEN ATLAS.

8. Portret van Rembrandt. Naar eene ets van hem zelven.

9. Fisscher, Portret van J. Cats.

10. » » Portret van R. Vinkeles.

11. » » Portret van F. J. Pfeiffer.

12. Cornelis Pronk, Zijn eigen Portret.

13. » » Portret van Jan de Beijer.

14. J. Greenwood, Portret van Simon Fokke.

15. A. Rademaker, Zijn eigen Portret.

16. Fisscher, naar Hodges. Portret van C. Apostool, Directeur van 's Rijks museum.

III. PLATTE GRONDEN. (gegraveerd.)

---

17. C. van Baarsel, Kaart van de omliggende plaatsen van Amsterdam, 1790.

18. Hendrik de Leth, Nieuwe Kaarte van de Oude en Nieuwe Waalen, benevens alle de Sluytboomen, Wagthuysen der Waalredders, enz.

19. Kaarte van het IJe, vertoonende deszelfs diepte voor en omtrent de Stad Amsterdam, Anno 1805.

20. Gesigt van den Kraansboom siende naar den Schreijershoek.

Gesigt uyt de Braauw-waal, siende naar den Monkelbaanstoren. Met een fraai Stadswapen tusschen beiden.

21. Groote Platte grond van Amsterdam bij Mortier, Covens en Zoon 1812.

22. H. P. Eskes, Platte grond van Amsterdam, 1842. (gekleurd.)

23. Van Baarsel en Tuyn, Nouveau plan d' Amsterdam, 1847.

24. E. Florijn, Geteekende Kaart van de rivier den Amstel met alle buitenplaatsen van Amsterdam tot Ouderkerk.

IV.

LITHOGRAPHIEN EN HOUTSNEDEN.

---

25. Het Zeemanshuis, met den platten grond.

26. **J. H. Leliman**, Het Gesticht voor Ziekenverpleging op de Prinsengracht over de Leidsche Kruisstraat.

27. De Zwemschool aan den Westerdoksdijk; afbeelding en plattegrond.

28. De Amsterdamsche Roeivereeniging de Hoop, aan den Amstel, met de vlag van de Vereeniging.

29. **P. Tetar van Elven**, Het Stationsgebouw van den Rijnspoorweg, 14 Mei 1845.

30. **Whittock**, De Episcopale kerk op den Groeneburgwal met den platten grond.

31. **Stam**, naar W. Hekking jr. 1859. De Utrechtsche poort in Januarij 1859, op het oogenblik van afgebroken te worden, en terwijl de palen voor het Paleis van Volksvlijt reeds worden ingeheid.

32. **Isaac Weissenbruch**, naar W. Hekking jr. 1859. Het gebouw der Nederlandsche Handelmaatschappij, op de Heerengracht en hoek van de Spiegelstraat.

33. **P. van Groningen**, naar W. Hekking jr. 1860. Het magazijn van Oud- en Zeldzaamheden van gebroeders van Houtum in de Doelenstraat.

34. **Lauters**, De Heerengracht bij de Spiegelstraat.

35. » » Het Paleis van Justitie.

36. » » Het Rokin, van de Langebrug naar het Schapenplein te zien.

37. » » De Dam, van den Nieuwendijk naar de Kalverstraat te zien.

38. **C. C. A. Last**, 1860. Het Paleis van Volksvlijt.

39. **C. Springer**, 1852. Het Damrak van de Nieuwebrug te zien.

V. TEEKENINGEN EN GRAVURES.

40. J. H. van West, Gezigt op Amsterdam van de Volewijk te zien. Op den voorgrond eenige hutten van de werklieden aan den Buiksloterham; in het verschiet het Paleis, de Nieuwe Kerk, de Koepelkerk en de Westerkerk, 1848.

41. E. W. Cooke, te Londen. IJgezigtje met schepen en de Stad in 't verschiet, 1838.

42. E. Koster, De Oosterdoksdijk met een groep matrozen en sjouwerlieden en de Suikerrafinaderij van Kooy, de Eilandskerk en de Zwemschool in 't verschiet, 1856.

43. A. Eversen, De Overtoomsche weg voorbij de Pestbrug, 1859.

44. P. J. Lutgert, Het Entrepotdok naar de Joden Heerengracht te zien, 1832.

45. H. van Hilten,

No. 1. Het woonhuis van Hendrik Busserus op den Haarlemmerdijk bij de Eenhoornsluis, 1773, met zijn Portret. Het huis van Busserus is thans genommerd UU. 352, doch het is geheel vertimmerd, zoowel als het huis daarnaast. Van het tweede huis is nog de trapjesgevel met den appel op den top in zijn ouden toestand. De steentjes met «Anno 1638» zijn ook verdwenen.

No. 2. **G. Pothoven Jz.,** Hetzelfde huis.

46. Hk. van Cranenburgh, Drie oude gevels, 1774.

No. 1. Op den Nieuwendijk op den hoek van de Kapelsteeg. Een schilderachtige houten gevel met uitspringende karbeelen en een fraai poortje daarnaast.

No. 2. Vooraan op den Nieuwendijk, toen bewoond door een wijnkooper. Een sierlijke steenen gevel uit de 16e eeuw, met nissen en bogen.

No. 3. Op den hoek van het Haarlemmerplein en de Schans. Een trapjesgevel uit het begin der 17e eeuw.

47. P. van Liender, Het Korenmetershuis op de Kolk en de Steenen Roeland.

48. J. A. van Eyk, 1858. De Waag op de Westermarkt van de Keizersgracht te zien. (Photographie.)

49. J. de Beijer, Het Brantsen-Rus-Hofje op de Nieuwe Keizersgracht bij den Amstel, 1757.

50. Eene groote Gravure, waarop:

1. De platte grond van het Oudezijds-Huiszittenhuis.
2. De platte grond van het Huiszitten-Weduwenhof.
3. 4 afbeeldingen van het Oudezijds-Huiszittenhuis.
4. 2 afbeeldingen van het Huiszitten-Weduwenhof.
5. Een gezigt van de Joden Groenmarkt naar den Amstel.

51. **H. Spilman**, Het Oudezijds-Huiszittenhuis op de Leprozengracht Anno 1770.

52. **H. Spilman**, Het Nieuwezijds-Huiszittenhuis, op de Prinsengracht bij de Leliegracht, Anno 1775.

53. Twee groote gravures, het Corvershof voorstellende na de voltooijing van 't gebouw in 1723. De eene stelt den voorgevel op de Nieuwe Heerengracht voor; de andere den achtergevel uit den tuin te zien.

54. De groote Gravure van het Aalmoesseniers Weeshuis met de wapens van Regenten en Regentessen. Op den voorgrond links eene min met eenige kinderen; — regts eene vrouw, die een kind te vondeling heeft gelegd. Op den tweeden grond vertoonen zich de voorwerpen waarvan het huis zijne inkomsten geniet, als: de vuilniskar, de lantaarns, begrafenisbriefjes, bruidssleê, enz.

55. Het Leprozenhuis, van de binnenplaats te zien. Met 10 wapens van de Stad, het Huis, de Regenten en Regentessen.

56. De Toevlugt voor Behoeftigen op de Passeerdergracht, in vier Lithographiën, waarvan de eerste voorstelt de voormalige huizen te dier plaatse in 1842, de tweede het nieuwe gebouw in 1850, terwijl de beide anderen de eetzaal en de slaapkamer voorstellen.

57. De Teeken-Akademie boven de Leidsche Poort, in 2 Gravures door R. Vinkeles, 1768; benevens de gegraveerde Naamlijst van Leden en Inteekenaren. Op de eene ziet men het levend model van voren, en op de andere van achteren.

58. **C. Philips**, 1772. Het Logement het Wapen van Amsterdam, in twee teekeningen, de eene van voren, de andere van het Rusland te zien.

59. **J. Bulthuis**, 1800; Het Logement de Doelen in de Doelenstraat.

60. **J. Jelgerhuis**, 1820. Het Logement de Liesveldsche Bijbel op het Rokin, een oud gebouw, dat in Mei 1820 is afgebroken, om plaats te maken voor het Leesmuseum.

61. **J. H. Knoop**, 1810. Gezigt in een gang, genaamd het Klooster, op het Fransche Pad.

62. **W. Verschuur**, 1842. De Haarlemmerpoort in ruïne.

63. **C. Apostool**, 1839. De Oude Beurs in ruïne, Mei 1838. Deze teekening is de laatste van dezen Kunstenaar, vóór zijn overlijden.

64. **J. ter Gouw**, 1854. De Hoogesluis met de Stadspaardenstal van het Amstelgrachtje te zien.

65. **P. Tetar van Elven**, 1848. Het Roode dorp, een buurtje op de Schans bij de Leidsche Poort, waar tegenwoordig de Cellulaire gevangenis staat.

66. **L. J. Hansen**, 1839. De Kuiperij op den hoek van den Oudezijds-Achterburgwal en de Molensteeg, waar oudtijds de Kerk van het Cellezusters-klooster gestaan heeft.

67. **G. Lamberts**, 1822. De Luthersche Nieuwe Kerk in ruïne, naar de groote deur op den Singel en de Consistorie-kamer te zien.

68. **M. F. H. de Haas**, 1854, naar D. Kerkhoff. De ingestorte huizen op de Leidschestraat bij het Leidscheplein.

69. De huizen op de Keizersgracht, die afgebroken zijn ter opbouwing van Felix Meritis.

70. **Carl Teichmuller**, 1809. Het gebouw Felix Meritis.

71. **T. Ettling**, Het huis met de hoofden; (eene Lithographie.)

72. **J. A. van Eyk**, Het huis met de hoofden, (eene Photographie.)

73. **A. Oltmans**, 1840. Het huis op den Nieuwezijds-Achterburgwal ten Noorden van de Gasthuismolensteeg, dat in Augustus 1840 is afgebroken, waar men zegt, dat weleer de Dichter Joost van Vondel zou hebben gewoond.

74. **J. Schouten**, 1790. Het Zeemagazijn der Oost-Indische Compagnie, uit de groote Oostenburgerstraat te zien. Een der Heeren Bewindhebbers rijdt in zijn toesleedje de brug op; — terwijl ter regterhand PIET DE BOER, een werkman op de Werf, die dagelijks na 't schaften eenigen tijd in die houding doorbragt, over de leuning ligt te turen. Die man heeft ten laatste nog in datzelfde water zijn graf gevonden.

Bij deze teekening is gevoegd: De copie eener ets door Peter Alexewitz, den grooten Czaar aller Russen, met de naald op koper gebragt onder de directie van Hadriaan Schoonebeek te Amsterdam, 1698, in zijn logies op de werf.

75. **G. Lamberts**, 1822. Vier teekeningen van het ingestorte Oost-Indische Zeemagazijn, April 1822.

De eerste vertoont den Westervleugel van den IJkant te zien.

De tweede vertoont het ingestorte Magazijn met de brug uit de Oostenburgerstraat.

De derde vertoont de ruïne van achteren.

De vierde vertoont een ander gedeelte der ruïne, bij het begin der opruiming; op den voorgrond staan drie personen in onderling gesprek: LOOTS, VAN EDEN en DE VALK, terwijl hun werkvolk in 't verschiet de puinhopen opruimt.

TWEEDE KUNSTBOEK.

KËRKEN,

LIEFDADIGE GESTICHTEN,

GEVANGENHUIZEN,

FABRIEKEN, WERKPLAATSEN

EN

VERSCHILLENDE STADSGEBOUWEN.

I. KERKEN.

---

1. P. Barbiers, 1780. De Jan-Jacobsgezinde Mennonietenkerk in de Bloemstraat, in twee teekeningen van binnen en van buiten te zien.

2. J. Schouten, De Mennonietenkerk 't Lam op de Heerengracht bij 't Koningsplein.

3. P. Wagenaar, 1781. Dezelfde kerk van binnen, op het oogenblik dat de H. Doop wordt toegediend.

4. J. de Beijer. 1796. De Vergaderplaats van de Kwakers op de Keizersgracht bij de Leliegracht.

5. G. Lamberts, 1822. De kerk der Afgescheidenen op de Bloemgracht.

6. J. Bulthuis, 1789. De Noorderkerk, en de Noordermarkt met de lappenkramen.

7. J. Bulthuis, 1789. De Oosterkerk.

8. C. Ploos van Amstel, J. Cz., 1756. De Zuiderkerk, en het Kerkhof met eene lijkstaatsie.

9. H. Pothoven, 1758. De Amstelkerk, van het Amstelveld te zien.

10. J. Bulthuis, 1769. Twee teekeningen van de Luthersche Nieuwe Kerk, van den Singel en uit het Kattegat te zien.

11. H. Schouten, 1782. De Luthersche Nieuwe Kerk van binnen, naar het Orgel te zien.

12. Jan Goeree, 1730. De Westerkerk van binnen naar het Orgel te zien.

13. C. Philips Jz., 1767. Het Waleweeshuis op de Vijzelgracht (tevens gebruikt als kerk.)
Bij deze teekening is gevoegd eene Gravure met de medaille op het jubilé, gevierd den 22 April 1771.

14. A. Eversen naar **H. Schouten,** 1780. Het Oude Roomsch-Catholiek Maagdenhuis op het Spui, (tevens als kerk gebruikt.) Aan de overzijde ziet men het voormalig Logement *het Wapen van Bern,* thans *de Eensgezindheid.*

15. P. Barbiers, 1781. De kerk met het altaar van het Oude Roomsch-Catholiek Maagdenhuis op het Spui.

16. C. Pronk, 1750. De Oude Walekerk van binnen.
Bij deze teekening zijn gevoegd twee Gravures van S. Fokke, betrekkelijk het schieten op den Leeraar J. H. François door een' krankzinnigen bakkersknecht op den 12 October 1755.

17. H. P. Schouten, 1782. De Nieuwezijds Kapel van binnen.

18. J. Bulthuis. 1785. De twee Synagogen op de Houtmarkt, met het Oudezijds-Huiszittenhuis in het verschiet.

19. A. Hulk Pietersz., 1782. De Vreugde der Wet, gevierd in de groote Synagoge der Hoogduitsche Joden.

20. J. Bulthuis, 1785. De Synagoge der Portugeesche Joden.

21. J. Buys, 1780. De Vreugde der Wet, gevierd in de Synagoge der Portugeesche Joden.

22. J. Buys, 1780. Het vieren der Huwelijksplegtigheid bij de Joden.

23. P. Wagenaar, 1780. Het Purimfeest.
Op het behangsel der zaal is de geschiedenis van Haman en Mordechaï voorgesteld.

24. P. van Liender, 1756. De Luthersche Oude kerk van binnen, naar het Orgel te zien.

II. LIEFDADIGE GESTICHTEN.

---

25. J. Bulthuis, 1785. Het Roomsch-Catholiek Jongens-Weeshuis op de Lauriergracht van de binnenplaats te zien.

26. J. Bulthuis, 1789. Het gebouw van Barmhartigheid op de Nieuwe Keizersgracht bij de Weesperstraat.

27. J. Bulthuis, 1785. Het Evangeliesch-Luthersch Weeshuis op de Lauriergracht, hetwelk in onzen tijd, van 1820 tot 1832, tot Stads-Tusschenschool gediend heeft, in dat jaar tot Cholera-hospitaal is ingerigt, en daarna tot Kazerne voor de infanterie.

28. J. Bulthuis, 1789. Het Brantsen-Rus-Hofje op de Nieuwe Keizersgracht bij den Amstel.

29. Paul van Liender, 1787. De doorgang van het Oude-mannenhuis met de Winkelkasten.

30. Paul van Liender, 1785. Het Oude-mannen- en vrouwenhuis van de binnenplaats te zien.

31. Paul van Liender, hetzelfde gebouw naar de andere zijde te zien.

32. J. de Beijer, 1770. De ingang van het Meisjes-Burgerweeshuis tegenover de Pijpenmarkt. Boven aan den gevel van het hoekhuis der St. Luciensteeg zijn een weesjongen en een weesmeisje uitgehouwen, levensgroot; tusschenbeiden ziet men het blazoen van 't weeshuis, het duifje; en daarboven, op den top van den gevel, 't Amsterdamsche Wapen. Die gevel voert het jaartal 1622.

33. H. Schouten, 1785. De binnenplaats van het Jongens-Burgerweeshuis.

34. H. Schouten, De binnenplaats van het Meisjes-Burgerweeshuis.

35. C. Pronk, 1746. Het St. Jorishof van de binnenplaats te zien. Ter regterzijde: de Fransche kerk.

36. C. Pronk, Hetzelfde na de herbouwing in 1747.

37. J. Bulthuis, 1789. Het Evangeliesch-Luthersche Diakoniehuis tegenover de Plantaadje, met den zijmuur van het Werkhuis en de brug over de Muidergracht.

38. J. Bulthuis, 1789. Het Roomsch-Catholiek Maagdenhuis op het Spui; met het Boerenverdriet in het verschiet, en ter regterhand de achterzij van het Bierdragershuisje.

39. Jan Schouten, Het Leprozenhuis op de binnenplaats. Eenige proveniers vertoonen zich met roode en blaauwe slaapmutsen op 't hoofd; maar één, zeker van deftiger afkomst, staat gepruikt en gesteekt, met de blaauwe huisjapon, de oud-vaderlandsche pijp te rooken.

III. GEVANGENHUIZEN.

40. C. Philips, Het Verbeterhuis bij de Weteringspoort van achteren bij maanlicht te zien.

41. J. Bulthuis, De poort van 't Rasphuis uit de Voetboogstraat te zien.

42. R. Vinkeles, De buiten- en binnenpoorten van het Rasphuis; de eerste met den wagen met wilde dieren; de tweede met de raspende boeven.

43. Jan Schouten, De binnenplaats van het Rasphuis, met den geeselpaal waaraan een tuchteling wordt afgestraft, in tegenwoordigheid van Heeren Regenten.

44. Van Toornenbergen, 1799 De groote plaats van het Rasphuis, met het uitdeelen van de voeding der gevangenen.

45. Van Toornenbergen, De geheime of stille plaats in het Rasphuis.

46. R. Vinkeles en H. P. Schouten, De poort van het Spinhuis in de Spinhuissteeg, met de afbeelding van het beeldwerk van Hendrik de Keyser, en het vers van Hooft:

> «Schrick niet, ik wreeck geen quaet, maer dwingh tot goet,
> «Straf is mijn handt, maer lieflijck mijn gemoet.»

Dit beeldwerk is thans te vinden in de Weesperkerkstraat, boven het poortje, in den muur van het Werkhuis.

47. H. P. Schouten, 1783. Het Spinhuis van binnen. In de eerste afdeeling zitten de meisjes te naaijen, onder opzigt van den Suppoost en zijne vrouw. In de tweede afdeeling zijn zij bezig met spinnen en weven. Op den voorgrond een linnenkist met het koffijketeltje.

IV.

FABRIEKEN EN WERKPLAATSEN.

48. Jan Schouten, De Kuiperij op de Boommarkt.

49. Jan Schouten, De Smederij in de Beulingstraat.

50. Jan Schouten, De Brouwerij 't Wapen van Amsterdam, op den hoek van den Kloveniersburgwal en 't Rusland.

V. VERSCHILLENDE STADS-GEBOUWEN.

---

51. **H. P. Schouten,** 1783. Het Admiraliteits- of Prinsenhof, tegenwoordig het Stadhuis.

52. **H. P. Schouten,** 1783. De Beurs met de vergadering der Kooplieden.

53. **D. Sluyter** naar **R. Vinkeles,** De Jan-Rodenpoortstoren. Bij deze teekening ligt tevens de Staalgravure.

54. **W. F. Wehmeijer** naar **Jelgerhuis,** De Haringpakkerstoren; — mede met de Staalgravure.

55. **J. Bing,** De oude Groote Vischmarkt, met het Huis onder 't Zeil; — mede met de Staalgravure.

56. **J. G. Pothoven,** 1754. De steenen brug over de Heerengracht bij de Warmoesgracht.

57. **Jan Schouten,** De steenen brug aan de Heerengracht over de Leidschegracht.

58. **J. Bulthuis,** 1797. Het Oudezijds-Heeren-Logement, met de Grimnessesluis.

59. **J. Bulthuis,** De Regulierswaag op de Botermarkt.

60. **J. Bulthuis,** Gezigt op Felix Meritis en de steenen brug voor de Beerenstraat.

61. **L. J. Hansen,** 1854. Wintergezigt op het Trippenhuis van het hoekhuis der Koestraat te zien.

62. **J. de Beijer,** De steenen brug, die weleer gelegen heeft over de Keizersgracht voor de Westermarkt.

63. **J. de Beijer,** Het West-Indische huis en de Monkelbaanstoren van de Kalkmarktsbrug te zien. — Achter deze teekening een Lithographie voorstellende de Spoken op de Oudeschans in 1833.

64. **J. de Beijer,** De Munttoren met het Logement de Munt en de Muntsluis, en de Doelensluis in 't verschiet.

65. **J. de Beijer,** De Munttoren met het Logement uit de Kalverstraat te zien.

66. **J. de Beijer,** Het Rotterdammerveer op het Rokin met de Nieuwezijds Kapel en de Oude Beurs.

67. **Paul van Liender,** 1756. Gezigt op de Halvemaansbrug,

langs de Doodkistenmakersgracht naar het Diakonieweeshuis. — Ter linkerhand de achtergevel van het Logement: het Rondeel. Ter regterhand de Muntsluis en de ingang van de Reguliersbreestraat.

68. C. Pronk, De steenen brug over de Keizersgracht bij de Leliegracht, ter gelegenheid eener Maan-Eclips; terwijl aan de andere zijde der brug een St. Maartens-vuurtje gestookt wordt.

DERDE KUNSTBOEK.

STADS-GEZIGTEN.

I. VERSCHILLENDE STADS-GEBOUWEN.

---

1. Pierre Tetar van Elven, 1847. De plaats waar vroeger de Haringpakkerstoren stond, met het Droogbak en het Westerdok in 't verschiet.

2. Pierre Tetar van Elven, 1847. De voormalige Lange brug over het Rokin, met het gebouw Arti et Amicitiae en het Hôtel *'t Wapen van Utrecht,* zoo als beiden zich vertoonden vóór de stichting van het tegenwoordige gebouw Arti en Amicitae. Ter regterhand, het Leesmuseum en het oude, thans verdwenen, huisje van 1586 op den hoek van de Taksteeg.

3. Gravure van J. de Mare, naar C. Rochussen. Eene dames-kunstbeschouwing in de kunstzaal der Maatschappij, Arti et Amicitiae.

4. J. de Beijer, 1783. De Onvolmaakte toren, van binnen naar het Postkantoor te zien. Een wintergezigtje met narresleedjes.

5. C. Pronk, 1745. De Mozes- en Aäronstraat, tusschen het Stadhuis en de Nieuwe Kerk.

6. C. Pronk, 1743. Een gezigt over den Dam tusschen het Stadhuis en de Waag van uit de Herberg *de Hond in de pot.*

7. H. Keun, 1765. De Burgerzaal in 't Stadhuis op den Dam (thans de Danszaal in 't Paleis) naar den ingang van Schepenskamer te zien.

8. J. de Beijer, 1775. Gezigt langs de Pijpenmarkt, genomen van den hoek der St. Luciënsteeg, met het Stadhuis en de Jan-Rodenpoortstoren in 't verschiet.

Op den voorgrond de brug over den uitloop van de Bagijnesloot, waar tegenwoordig het Societeitsgebouw *Concordia* staat; ter linkerhand een zwaar pakhuis, waaruit goederen in een vrachtsleê worden neêrgelaten.

9. C. L. Hansen, 1806. De Poort met het bruggetje van het Begijnhof, aan het einde der Begijnensteeg en het torentje der Engelsche Kerk.

10. R. Vinkeles, met stoffaadje van J. Vinkeles. Gezigt achter de Oude Kerk, met een poortje ter linkerhand, waarboven men leest: *School voor d' jeugd,* terwijl de Schoolmeester met de armen over elkander staat te turen naar het ophijschen van zijns buurmans wasch.

11. **R. Vinkeles**, 1806. Wintergezigt op den Singel bij de Munt met eenige schaatsenrijders en een zoogenaamd: «*Koek-en-zoopje.*»

12. **R. Vinkeles**, 1800. Het Begijnhof met de Engelsche Kerk.

13. **R. Vinkeles**, 1806. De ingang van de Fransche Kerk in de Hoogstraat, uit de Bethaniestraat te zien, op 't oogenblik dat eene lijkstaatsie ter deure ingaat. Ter regterhand de bakkerij, waarbij de bakkersknecht met de broodmand.

14. **R. Vinkeles**, 1793. De Hoogesluis, de Jagthaven, de beide bolwerken Ooster- en Wester-Blokhuis, en de Utrechtsche Poort, te zien van den hoek der Weesperzijde. Een wintergezigt met narresleede en schaatsenrijders.

15. **R. Vinkeles**, 1785. De voormalige Doopsgezinde Kerk de Zon op den Singel, met de Luthersche-Nieuwe kerk in 't verschiet.

16. **R. Vinkeles**, 1765. De Schreijerstoren van de Geldersche kade te zien.

17. **P. L. de la Fargue**, 1778. De Oude Waag op den Dam met het levendig gewoel van paarden en sleden. In het verschiet de Beurssteeg, met eene woelende volksmenigte, uitstalling van koopwaren toesleedjes, enz. Ter linkerhand de voorgevel van het Huis onder het zeil; ter regterhand die van het Stadhuis (Paleis.)

II. DE OUDE SCHOUWBURG.

Op de Keizersgracht.

---

18. R. Vinkeles, 1762. De ingang van den Schouwburg op 't oogenblik van 't aangaan.

19. P. Barbiers, 1764. De directie-kamer in den Ouden Schouwburg.

20. S. Fokke, 1749. Het tooneel van den Ouden Schouwburg. Het tooneel verbeeldt het Zonnehof; de voorstelling is die van het Zinnespel: Leeuwendaal hersteld door den vrede.

21. S. Fokke, 1772. Allegorische voorstelling op den brand van den Schouwburg, met de Gravure.

22. J. Buys, 1772. De brand van den Schouwburg; met de Gravure door R. Vinkeles.

23. P. Barbiers, 1772. De brand van den Schouwburg; met de Gravure door C. Bogerts.

24. C. Kraeijenschot, 1772. Allegorische voorstelling op den brand van den Schouwburg.

25. P. Barbiers, 1772. Het begin van den brand in den Schouwburg uit het parterre te zien.

26. P. Barbiers, 1772. Het begin van den brand in den Schouwburg op het tooneel te zien.

27. P. Barbiers, 1772. De ruïne van den verbranden Schouwburg.

28. C. Philips, 1774. De hulp-schouwburg op het Leidsche plein, terwijl men den Schouwburg reeds voor een goed gedeelte voltooid ziet.

29. P. Barbiers, 1774. Het tooneel in den hulp-schouwburg. De voorstelling is die van het tooneelspel: *Lucile.*

30. J. Bulthuis, 1787. De Schouwburg op het Leidsche plein, met de Pruissische Kazerne.

31. J. Bulthuis, 1793. De Fransche Schouwburg op de Erwtenmarkt.

32. H. Schouten, 1788. De Schouwburg op het Leidsche plein met het uitgaan bij nacht.

33. P. Barbiers De Kerk van 't Klarissenklooster in den Gijsbrecht.

34. P. Barbiers, Het tooneel: de Ouderwetsche Kamer.

35. P. Barbiers, 1779. Het tooneel: de Armoedige Kamer.

36. H. P. Schouten, Het tooneel: de Burgerbuurt.

37. Gravure door R. en H. Vinkeles, 1775, naar R. Vinkeles. Het tooneel: de Burgerbuurt.

III. STADS-GEZIGTEN.

---

38. G. Lamberts, 1824. De Beulingsloot naar den Singel te zien.

39. G. Lamberts, 1810. Gezigt langs de Spiegelgracht uit de woning van den teekenaar.

40. J. Hulswit, 1817. Het bruggetje over den Oudezijds-Achterburgwal voor de Waterpoortssteeg.

41. L. Hardenberg, 1850. Gezigt op een Steenhouwerij op het Amstelveld en een gedeelte van de Prinsengracht in 't verschiet.

42. C. Springer, Het Station van den Hollandschen Spoorweg.

43. C. Springer, 1845. De Willemspoort van het Station te zien.

44. C. Springer, 1843. De Joden-Stroomarkt met de Mozes- en Aäronkerk in 't verschiet.

45. C. Springer, 1844. De Doelenstraat naar den Kloveniersburgwal te zien.

46. C. Springer, 1844. De Heerengracht over de Warmoesgracht met het huis van den Baron van Brienen.

47. K. Karssen, 1855. De Muidergracht, met het Werkhuis en de Mozes en Aäronkerk in 't verschiet.

48. A. Eversen, 1860. Het monument op den Dam naar den Vijgendam te zien.

49. H. G. ten Kate, 1834. De Botermarkt van het Regulierspleintje naar de Halvemaanssteeg te zien, bij gelegenheid der Kermis, bij avond. Ter regterhand het Wassenbeeldenspel en een augurkjeskraam; ter linkerhand de poffertjeskramen.

VIERDE KUNSTBOEK.

J. DE BEIJER.

I. WANDELING

van buiten de Haarlemmerpoort naar den Dam, door

J. DE BEIJER.

---

1. De Hoogedijk buiten de Haarlemmerpoort. — Ter linkerhand de steenen beer; in 't verschiet het Haarlemmerbosch, de Haarlemmerpoort en de Westertoren, 1765.

2. De Schans bij de Haarlemmerpoort. — Ter regterhand de steenen beer; op den achtergrond de Haarlemmerpoort met de hamei en het Haarlemmerbosch, 1766.

3. Het Teerpleintje en de Eilandsgracht met de Bikkersbrug en de Eilandskerk, en de Haringpakkerstoren in 't verschiet, 1768.

4. De Prinsengracht bij de Noordermarkt. — Regts op den voorgrond de Brouwerij *de Ster*, aan de overzijde het levendige gewoel van de Noordermarkt, met de Noorderkerk in 't verschiet, 1767.

5. De Kuip of Stroomarkt. — Op den voorgrond de Nieuwe Haarlemmersluis met de sleepersstal. Op den tweeden grond de Singel met de Luthersche Nieuwe kerk. In 't verschiet de Jan Roodepoortstoren, 1766.

6. De Nieuwe brug. — Ter regterhand de Texelsche kade met het torentje op het hoekhuis. Links de achterhuizen van de Warmoesstraat met de Oudekerkstoren, 1766.

7. De Nieuwe brug. — Ter linkerhand de Kampersteiger met de Nieuwebrugsteeg en de Oudekerkstoren. Regts de huizen van het Damrak met den toren van 't Stadhuis, 1766.

8. Het Zeeregt. — Ter linkerhand de Oude Teertuinen met de beurtschepen. Ter regterhand de Kampersteiger. Het torentje van de Oudezijds Kapel vertoont zich in 't verschiet, 1767.

9. De Scheepskranen in het IJ. — Ter linkerhand de Kromme Waal, met het vierkante torentje van de groote ankersmederij, 1767.

10. De Monkelbaanstoren. — Links de Oude Schans; regts 's Gravenhekje; en de Kikkerbilssluis in 't verschiet, 1768.

11. 't Westindisch huis. — Op den voorgrond de Kalkmarkt; ter linkerhand de Kikkerbilssluis, met het Zeemagazijn en de Oosterkerk in 't verschiet, 1767.

12. De Buitenkant met het Nieuwe Werkhuis (later 't Kweekschool) en het

gebouw de Pool (later Roomsch-Catholieke kerk.) In 't verschiet de Kortewandsbrug, de Kattenburgerbrug en de Oosterkerk, 1767.

13. Wittenburg en de Nieuwe Vaart. — Ter regterhand de Oosterkerk, en voorts de brouwerij de Parel met een gedeelte van het Zeemagazijn. Ter linkerhand de achterhuizen van den Kadijk, op den tweeden grond de Overhaal, en op den achtergrond de Kattenburgerbrug met den Buitenkant in 't verschiet, 1767.

14. De Plantaadje bij de Muiderpoort. — Op den voorgrond links Heertjes lijnbaan; regts de Rapenburgergracht. Op den achtergrond de Muiderpoort met de plantaadjebrug en de Schans, 1767.

15. De Muidergracht. — Op den voorgrond, de Schans bij de Muiderpoort; links de koepel aan het Keerweer, ter regterhand de Plantaadje; verder de Kerkbrug met het Oudezijds-Huiszittenhuis, en de Zuidertoren en de Westertoren in 't verschiet, 1769.

16. De Plantaadje-Prinsengracht. — De Weesperpoort in 't verschiet, 1769.

17. De Utrechtsche Poort. — Op den voorgrond de schans bij het bolwerk Ouderkerk. Links de Kalversloot met de Ossemarkt. Op den achtergrond de molen de Leeuw, 1767.

18. De Berebijt. — Op den achtergrond de Hoogesluis, en de Verfhoutmolen, 1768.

19. Het Amstelveld, met de Steenhouwerij, de Amstelkerk en de bleekerij. — Op den voorgrond de Prinsengracht, 1767.

20. De Botermarkt. — Links het hoekhuis van de Utrechtsche straat met den luifel en het levensgroot beeld van «der alte Frits.» Regts de Vleeschhal, en op den achtergroud de Regulierswaag, 1768.

21. De Halvemaansbrug. — Op den voorgrond het 's Gravenlandsche veer. In 't verschiet de Doodkistenmakersgracht met den Munttoren en de Engelsche huizen, 1768.

22. De Kolveniersdoelen met de hardsteenen poort en de toren Swicht Utrecht. In 't verschiet de Kolveniersburgwal, 1770.

23. De Munttoren en de Engelsche huizen. Ter regterhand de achterhuizen van de Doelenstraat. Ter linkerhand de Doodkistenmakersgracht. Op den achtergrond het Schapenplein met de Doelensluis, 1766.

24. De Doelensluis. — Ter linkerhand het Rondeel, ter regterhand het Schapenplein met de Engelsche huizen en de Munttoren. In 't verschiet de Doodkistenmakersgracht, 1767.

25. De Munt. — Op den voorgrond de Singel; links de ingang der Kalverstraat met het Schapenplein en de Doelensluis. Op den achtergrond de Reguliersbreestraat, en in 't verschiet de Binnen-Amstel, 1766.

26. Het Rokin. Op den voorgrond de Valbrug en de Langebrug. In 't verschiet de Nieuwezijds Kapel en de Beurs, 1767.

27. Het Haagsche- en Rotterdammerveer. — Ter regterhand de Utrechtsche

Steiger; ter linkerhand de Nieuwezijds Kapel; op den achtergrond de Beurs, 1769.

28. De Bloemmarkt. — Op den achtergrond het Stadhuis en de Onvolmaakte toren, 1766.

29. Achter 't Stadhuis. — Op den voorgrond de brug vóór de Stilsteeg, op den achtergrond de Onvolmaakte toren met de donkere sluizen, en het Postkantoor, 1768.

30. De Oude Waag. — Ter linkerhand de Nieuwendijk; ter regterhand het Damrak met den Oude Kerkstoren, 1767.

II. WANDELING

van den Leprozenburgwal naar de Westermarkt door
J. DE BEIJER.

---

31. Het Oudezijds-Huiszittenhuis. — Op den voorgrond de Houtgracht, met de Joden groenmarkt, 1767.

32. Vlooijenburg. — Op den voorgrond de Houtgracht; op den tweeden grond de Zwanenburgwal; in 't verschiet de Raamgracht met den Zuidertoren, 1768.

33. De St. Antoniesbreestraat, met de poort van 't Zuiderkerkhof en den Zuidertoren, 1760.

34. De Armenische kerk op Kromboomsloot, 1768.

35. De Nieuwmarkt. — Links op den voorgrond de St. Antonieswaag; regts de Bloedstraat. Op den achtergrond het huis *het hekje* met den Kolveniersburgwal, en de Zuidertoren in 't verschiet, 1768.

36. De Geldersche Kade. — Links Boomsloot; op den tweeden grond de St. Antonieswaag; — in 't verschiet de Zuidertoren, 1766.

37. De Oude kerk. — Op den voorgrond de Oudezijds Voorburgwal met de Oudekerksbrug. Op den achtergrond het Oudekerksplein, 1768.

38. Het Boerenverdriet. — Op den voorgrond de melkboeren; aan de overzijde de Luthersche Oude kerk met den steenen muur. In 't verschiet het Wapen van Bern en de Engelsche kerk, 1768.

39. De Garnalenmarkt. — Ter regterhand de Oude Voetboogsdoelen, het Magazijn, de Oude Handboogsdoelen en het Boerenverdriet. In 't verschiet de Westertoren, 1769.

40. De Walenkerk aan het Molenpad. — Op den voorgrond de Prinsengracht bij de Raamstraat. In 't verschiet het Aalmoeseniers-Weeshuis, 1767.

41. De Schouwburg. — 1768.

42. De Westerkerk. — Op den voorgrond de Rozengracht, 1768.

III. DIVERSE GEBOUWEN,

door J. DE BEIJER.

---

43. De Grimburgwal naar het Gasthuis te zien. Ter regterhand het Oudezijds-Heeren Logement met het pakhuis *het Wapen van Amsterdam*, 1767.

44. De Luthersche Oude kerk van de Boommarkt te zien. Ter linkerhand het Wapen van Bern; op den achtergrond het uitgaan van de kerk, 1775.

45. Wintergezigt op het Rokin. Op den voorgrond eenige schaatsenrijders, waaronder verscheidene burgerweesjongens, en een narreslede op het Rokin. Op den tweeden grond de Valbrug met de Lange brug. In 't verschiet de Beurs, 1774.

46. De Onvolmaakte toren. — Op den voorgrond de donkere sluis. Ter linkerhand een aantal kraampjes tegen den toren en de Nieuwe kerk. Ter regterhand het Postkantoor met een' rijdenden Postbode op de brug. Op den achtergrond de achtergevel van 't Stadhuis. In het verschiet het torentje van 't Begijnhof, 1757.

47. Achter 't Stadhuis. — Op den voorgrond de steenen brug voor de Stilsteeg met kraampjes en uitstallingen, een wijnsleeper en een officier der Schutterij met zijne dame wandelende. Op den achtergrond de Onvolmaakte toren met de donkere sluizen, en het Postkantoor. Ter regterhand de Gasthuisstraat met den Boekverkooper op den hoek, en de Oudekerkstoren in 't verschiet, 1771.

48. De Fransche Schouwburg op den Overtoom, 1753. Ter regterhand het Schouwburggebouw op het oogenblik van het aangaan, met verscheidene rijtuigen en deftig gekleede beeldjes. Ter linkerhand de Overtoomsche vaart met de Luijebrug in 't verschiet. Deze Schouwburg is gebouwd in 1752 en verbrand in 1754.

VIJFDE KUNSTBOEK.

OUD-AMSTERDAM.

I.

PLATTE GRONDEN EN KAARTEN.

---

1. J. Stolker, 1777. Zinnebeeldige titel van den Atlas van C. Ploos van Amstel. Op den voorgrond twee knapen, die oude teekeningen van Amsterdam beschouwen. Achter deze een zuil met latijnsch opschrift, en de wapens van Amsterdam. Regts tegen de zuil, de buste van Allard van Amsterdam. In 't verschiet links het Oude Stadhuis; regts het Paalhuis op de Nieuwe brug.

2. Panorama van Amsterdam in 1611. Op den voorgrond de maagd van Amsterdam, omringd van den Koophandel der vier werelddeelen, de Visscherij, de Jagt, den Landbouw en de Veeteelt. In het verschiet de Stad van den IJkant te zien.

3. Twee voorstellingen van Amsterdam van C. van Hartogveldt en van N. Visscher.

4. Amsterdam bemuurd, 1482. Amsterdam ten tweedenmale vergroot in 1593.

5. Amsterdam ten derdenmale vergroot in 1612.

6. Kaart van Amstelland en Waterland, omstreeks 1572.

7. Amsterdam en omstreken met de positie der troepen van Prins Willem den tweede van 30 Julij tot 4 Augustus 1650.

8. Hugo Allard, dezelfde kaart gekleurd, en daarboven een ets voorstellende de verdedigingsmiddelen op den Amstel bij de Leeuwenburgsbrug, 1654.

9. G. Drogenham en **D. Stopendael,** Afbeeldinge van de wijdvermaerde en beroemde Koopstad Amsterdam, met d' omliggende landen (2e helft der 17e eeuw).

10. Cornelis Anthonisz., Caert van Amsterdam, getekent Anno 1536. De kaart is met de pen in omtrekken geteekend, waarschijnlijk om daarnaar eene gravure te maken, die echter niet meer gevonden wordt. Onderaan staat bij het jaartal 1536 het merk van den teekenaar.

11. Cornelis Anthonisz., De groote houtsneêkaart van 1544.

II.

OMSTREKEN VAN AMSTERDAM.

---

12. De Overtoom.

13. Het huis Kostverloren.

14. Outewaal. — Oud-Diemens-buert vóór den brand van 11 Junij 1652.

15. **A. Blotelingh**, naar **Ruisdael**, De St. Antoniespoort van den St. Antoniesdijk te zien.

16. **A. Blotelingh**, naar **Ruisdael**, De Amstel, ten tijde der laatste vergrooting met de Hoogesluis in aanbouw.

17. **A. Blotelingh**, naar **Ruisdael**, Gezigt uit den Amstel naar de Regulierspoort en de molen op het bolwerk bij de Blaauwbrug.

18. **A. Blotelingh**, naar **Ruisdael**, De Jagthaven.

19. **B. Picart**, 1728. De doorbraak van den St. Antoniesdijk, 5 Maart 1651.

20. **P. Nolpe**, naar **J. Esselens**, Twee platen op een blad voorstellende de doorbraak en het herstellen van den dijk bij Outewaal. Deze platen, die zeldzaam voorkomen, geven een zeer duidelijke en levendige voorstelling van het terrein en de werkzaamheden. Vooral zijn op de bovenste plaat de groepen beeldjes op den voorgrond fiksch geteekend.

21. **Roeland Rochman**, 1651. «Het doorbreecken van den Dijck bij Houtewael, op Sondach den 5 Maert, Anno 1651.»
Vier allerzeldzaamste etsen op een blad, en allen van bijzondere schoonheid. De eerste vertoont den doorgebroken dijk bij Jaaphannes, de tweede bij Outewaal, de derde het gat in den dijk bij Outewaal, en de vierde het gat bij Jaaphannes.

22. **P. Nolpe**, De blokhuizen op den Buiten Amstel, vóór het adres van Allard.

23. Afbeelding van de Blokhuizen bij winter, met het «Plackaet tot benefície der Huwbaere maeghden.»

III.

VERSCHILLENDE GEBOUWEN.

---

24. Claas Jansz. Visscher, 1613. «Afbeeldinghe naar 't leven, van die heerlijcke, en welgheleghene vismarckt, met haer cierlijcke ghebouw», en een niet minder cierlijk vers er onder.

25. A. Zeeman, 1724. De Glasblazerij op het Roeters eiland uit het Weesperveld te zien.

26. H. de Leth, 1712. De Munt en de Engelsche huizen op het Schapenplein. Ter regterhand het Logement de Munt met de hardsteenenpoort; op den voorgrond een kwakzalver in een arlequins pak. Ter linkerhand de Doelensluis met een prachtige koets in 't afrijden. In 't verschiet de Binnen Amstel met de brouwerij de Kalkoen.

27. De Hand- en Voetboogsdoelens met het Magazijn.

28. C. Philips Jacobsz., Costers Akademie in 1617, op de Keizersgracht bij de Runstraat.

29. W. van der Laegh, 1658. De Oude Schouwburg op de Keizersgracht, naar en van het tooneel te zien, benevens de grondteekening met twee verzen van Vondel en Jan Vos.

30. De Dam in 1570. Op den voorgrond de Boter- en Kaasmarkt, en de kettingen tot afsluiting van den Dam. In 't verschiet het Oude Stadhuis, de Vogelsteeg, de Nieuwe kerk en het Damrak.

31. De Oude Beurs, met het portret van Johannes de Paep, de Beursknecht, wonende in de St. Jansstraat.

32. J. C. Philips, De platte grond van de oude Beurs.

33. F. de Wit, De Oude Beurs, in het midden der 17e eeuw.

34. B. Adams Bolsuerd, 1609. De Oude Beurs, met verzen van Hooft, Rodenburgh en Plemp.

35. C. Visscher, 1612. De Oude Beurs, met het vers van Hooft.

36. C. Visscher, 1608. Het omgaan der Leprozen op Koppermaandag. De beeldjes zien er vrij zonderling uit; de meeste hebben mutsen op met haneveeren, een enkele heeft den lepel op de muts. Vooruit gaat een jongen met de klep en een man met de bus; — een ander drinkt de kan leêg; en achter deze volgt het houtzagersgild met den trommelslager.

37. C. Visscher, De Nieuwe kerk met de beide Kerkhoven.

38. Rombout van den Hoeije, De geprojecteerde toren van de Nieuwe kerk, benevens de platte grond van het ingeheide fondament, (6363 masten.)

39. A. Blotelingh, naar **Ruisdael,** Het huis van Burgemeester Huydecoper van achteren te zien. Dit huis stond op den Singel tegen over de Munt, en is nog in wezen; het gezigt is genomen van de toenmalige Schans, thans de Reguliersdwarsstraat.

IV. BRANDEN.

---

40. J. van der Heyden, Brand op de Oude Schans, 5 December 1658.

41. J. van der Heyden, Brand in een Suikerbakkerij op de Lauriergracht, 29 December 1669.

42. J. van der Heyden, Brand op 't Nieuwe Waals eiland bij de Bantammerbrug, 25 October 1670.

43. J. van der Heyden, Brand in de oude Admiraliteitslijnbanen, 12 Januarij 1673.

44. J. van der Heyden, Brand in de Elandsstraat door den bliksem ontstaan, 27 Julij 1679.

45. J. van der Heyden, Twee Platen van den brand op de Lijnbaansgracht bij de Zaagmolenspoort, 24 Junij 1680.

46. J. van der Heyden, Afgebrande houten huizen in de Nieuwstraat, 2 Januarij 1682.

47. J. van der Heyden, Afgebrande bakkerij op Vlooijenburg, 13 April 1682.

48. J. van der Heyden, Brand in de Zeperij de Bruinvisch, 18 April 1682.

49. J. van der Heyden, Afgebrande houten huizen in de Goudsbloemstraat, 25 December 1682.

50. J. van der Heyden, Een afgebrand huis op de Heerengracht, 25 April 1683.

51. J. van der Heyden, Afgebrande terpentijn-olie-branderij op de Passeerdergracht, 17 December 1683.

52. J. van der Heyden, Twee platen van den brand op de Leidschegracht bij harde vorst, 12 Januarij 1684.

53. J. van der Heyden, Verbrand huis in de Bloedstraat, 20 Julij 1684.

54. J. van der Heyden, Verbrand schip aan de Oostindische Werf op Oostenburg, 14 Mei 1690.

55. J. van der Heyden, De brand van het oude Stadhuis in 1652.

56. J. van der Heyden, De Dam met het Stadhuis, de Nieuwe kerk en de Waag; waarop tevens vertoond wordt «'t effect der geoctrojeerde Slang-Brandspuyten» Twee spuiten zijn op den Dam in

werking in tegenwoordigheid van Burgemeesteren. Een groep mannen en vrouwen bij de Waag staat verstomd onverwachts in een regenbui te staan, en bedekt zich met mantels en regenkleeden, vermits een waterstraal van boven de frontespies van 't Stadhuis hen begroet. Een slede met vaten van de brouwerij het Hert gaat over de slangen heen om aan te toonen, dat «'t vertreeden en overrijden der slangen geene verhindering kan geven.» De schoone gevel van het hoekhuis van Dam en Kalverstraat komt bijzonder fraai uit. Boven de plaat is nog eens afzonderlijk voorgesteld de werking der spuiten bij branden zoo in burgerwoningen, in kerken als in schepen. En daarnevens de «Toonpenning van d' aangestelden tot de brandspuiten.»

V. TEEKENINGEN.

57. **J. van der Heyden,** 1649. De preekstoel in de Nieuwe kerk, een ets, met Oostindische inkt opgewassen.

58. **J. van der Heyden,** 1649. De teekening van de Preekstoel in de Nieuwe kerk, ontworpen als model voor den beeldhouwer Albertus Vinkenbrink.

59. **Paulus Potter,** 1650. De Oudezijds kapel van den Zeedijk te zien; zonachtig met zwart krijt en Oostindische inkt geteekend.

60. **A. van Berestraten,** 1664. De Schreijershoek.

61. **C. van Noorden,** 1780. De Nieuwe brug met het Paalhuis in de eerste helft der 17e eeuw.

62. **G. Groenewegen,** 1798. De Nieuwe brug met het Paalhuis, bij winter, naar de schilderij van A. van Berestraten, op het Rijks-Museum, in het Trippenhuis.

63. **J. Wildens,** 1640. De toren Swycht Utrecht met de Oude Stadstimmertuin, het Rondeel en de Regulierspoort.

64. **J. Hilverdink,** 1852. Naar een ets van Rembrandt. Amsterdam in 1620, uit de Volewijk te zien, met een aandenken aan de onthulling van Rembrandts standbeeld, in de fac-similés van twee brieven.

65. **Rembrandt,** 1660. De Regulierspoort bij maneschijn.

ZESDE KUNSTBOEK.

ETSEN VAN ZEEMAN

EN

HET STADHUIS.

I. ETSEN
van REINIER NOOMS, ALIAS ZEEMAN.

---

1. Het Zeeregt.
2. De Haarlemmerpoort, 1617.
3. De Raampoort.
4. De Zaagmolenspoort.
5. De Heiligewegspoort, aan het Koningsplein, 1638.
6. De Regulierspoort, op de Botermarkt.
7. De St. Antoniespoort, aan de Muiderstraat, 1636.
8. De Overtoom.
9. De Haarlemmer trekvaart met de steenen beer in 't verschiet.
10. De Monkelbaanstoren.
11. De Haringpakkerstoren.
12. De Oude Oostindische Werf op Rapenburg met het afloopen van een schip.
13. De Noordermarkt met de kerk.
14. De Eenhoornsluis in hare vroegere gedaante als steenen brug.
15. De Ronansche kade of Singel, met den Janroodenpoortstoren.
16. De Nieuwmarkt met de Waag van den Kolveniersburgwal te zien.
17. Het veer van de Utrechtsche schietschuiten, op den Singel bij de Gasthuismolensteeg, met de brouwerij de Zwaan links op den voorgrond.
18. Het Rokin met de Beurs.
19. De Appelmarkt, met de Janroodenpoortstoren in 't verschiet.
20. Het Naarder veer, aan het tegenwoordige Muiderpleintje.
21. Het Leidsche veer, met het huis van Burgemeester Huydecoper in 't verschiet.
22. De Schreijershoek.
23. De Blokhuizen, bij winter.
24. De groote afbeelding der Blokhuizen.

II. HET STADHUIS.

Teekeningen en Gravures.

---

25. J. Weissenbruch, naar **W. Hekking Jr.**, 1859.
No. 1. Het Oude Stadhuis op het einde der 14e eeuw. Tusschen den toren en het St. Elizabeths gasthuis, waar later de vierschaar gebouwd is, hebben «Sprooksprekers» hun tooneel opgeslagen, en vertoonen er een «Sotternie.»
No. 2. Het Stadhuis met de Waag en de Nieuwe kerk in 't verschiet, in 't begin der 16e eeuw. Een troep Voetboogschutters trekt over den Dam, en eenige aanzienlijke burgers met hunne vrouwen begeven zich boven de Waag, om er eene voorstelling der Rederijkers bij te wonen.

26. Het Oude Stadhuis, de toren, de vierschaar, en 't St. Elizabeths gasthuis.

27. Dankertsz, 1639. Geteekende platte grond van den Dam, 't oude Stadhuis, de vierschaar, de Vogelsteeg met de dwarsstraat, de Gasthuissteeg en een gedeelte van de Kalverstraat.

28. Dankertsz, 1639. Geteekende platte grond van het Oude Stadhuis met de vierschaar en het St. Elizabeths gasthuis tusschen de Vogel- en gasthuisstegen.

29. Geteekende platte grond van den Dam met het nieuwe Stadhuis de Waag en de Nieuwe kerk met alle omringende straten, omstreeks 1700.

30. A. van Berestraten, 1644. De trappen van het St. Elizabeths gasthuis.

31. A. van den Bosch, naar **W. Schellink**, Het oude Stadhuis.

32. W. Schellink, 1640. Het oude Stadhuis met de kaak, waaraan eene vrouw is ten toon gesteld.

33. A. van den Bosch, naar **Saenredam**, Het Oude Stadhuis.

34. P. Saenredam, 1641. Schetsteekening van het Oude Stadhuis, naar de groote teekening van denzelfden kunstenaar, met zijne eigenhandige beschrijving.

35. P. Saenredam, 1641. Het Oude Stadhuis, keurige teekening met de pen, zacht gekleurd, en waarop vooral de vierschaar met eene verbazende uitvoerigheid behandeld is. Op de lijst van het Stadhuis leest men: «Pieter Saenredam dit geteeckent op den 15, 16, 17, 18, 19, 20 Julii 1641.» Onder de vierschaar staat: «In 't jaer 1652

den 7 Julii is dit oude Statshuys binnen Amsterdam afgebrant in 3 uren tijts sonder meer». Op den toren staat geschreven: «Raethuys der Stadt Amsterdam, Anno 1641.»

Naar deze teekening is de schilderij vervaardigd, welke berust op het Stadhuis.

36. J. van der Heyden, De brand van het Oude Stadhuis, in 1652.

37. J. de Baen, 1652. Eene ets voorstellende den brand van het Oude Stadhuis, waarop eene menigte blusschers met brandemmers en brandladders.

38. A. van Berestraten, 1652. Teekening met zwart krijt en Oostindische inkt, vervaardigd gedurende den brand van het Oude Stadhuis. Het gezigt is genomen van tusschen de Kalverstraat en de Kromelleboogsteeg.

39. A. van Berestraten, 1652. De ruïne van het verbrande Stadhuis, geteekend den dag na den brand, den 8 Julij 1652.

40. R. Zeeman, 1652. Een uiterst zeldzame ets voorstellende den brand van 't Oude Stadhuis. Behalve het gewoel van blusschers en toeschouwers, het aandragen van ladders en brandemmers, verdient het opmerking dat het Stadhuis geheel met een houten schutting omgeven is, en zich als gedeeltelijk afgebroken vertoont. Van het St. Elizabeths gasthuis is niets meer te zien, doch de palen van het nieuwe Stadhuis vertoonen zich op den achtergrond. Regts op den voorgrond ziet men een timmerloods.

41. A. Rademaker, 1720. De brand in het hoekhuis van den Dam en de Kalverstraat, gekleurde teekening naar het leven.

42. B. Picart, 1719. De maagd van Amsterdam, met IJ en Amstel op den voorgrond, en omgeven van vier engeltjes die de wapens der regerende Burgemeesters dragen: Mr. Jan Trip, Mr. Nicolaas van Bambeek, Egidius van den Bempden en Mr. Jan Six. In het verschiet het Stadhuis.

43. B. Picart, 1719. De Gravure naar de voorgaande teekening.

44. Afbeelding van den gedenkpenning «geslagen en gesneden van goudt, en aan de Burgemeesters kinderen en werckbazen vereert» bij het leggen van den eersten steen 28 October 1648.

45. De Dam met het nieuwe Stadhuis, de Waag en de toren van de Nieuwe kerk, die nooit volbouwd is.

46. H. Quellinus, De beide frontespiesen van het Stadhuis op den Dam.

47. J. Lingelbach, 1668. De Dam van den Vijgendam te zien. Gekleurde teekening in dekverw, met keurige beeldjes.

48. J. van der Ulft, 1653. De Dam met het Stadhuis, de Waag en de Nieuwe kerk met den geprojecteerden toren. Eene ontelbare menigte beeldjes, geestig gegroepeerd, zoowel als de keurige teekening

der gebouwen, en de verscheidenheid der kleederdragten, doen aan deze teekening met dekverw eene eerste plaats toekennen onder de kunstwerken van dezen meester. Vooral munt een groepje rondom een vischvrouw (ter regterhand op den voorgrond) door keurige en zachte behandeling uit.

ZEVENDE KUNSTBOEK.

SIMON FOKKE.

I. HISTORIE

der 18e eeuw, door S. FOKKE en anderen.

---

1. **J. Greenwood,** Portret van Simon Fokke.
2. **S. Fokke,** 1777. Het plunderen van het huis van A. M. van Aarssen op de Donkere sluis op den Singel, 25 Junij 1748.
3. **J. Schouten,** 1748. De opschudding op den Dam bij gelegenheid van het ophangen van Piet van Dort en Mat van den Nieuwendijk.
4. **S. Fokke,** 1754. De begrafenis van Daniël Raap, 15 Januarij 1754.
5. **S. Fokke,** 1755. De beweging in de Luthersche Oude kerk bij de aardbeving in dat jaar.
6. **S. Fokke,** 1762. De brand van 't Stadhuis, 's nachts tusschen 12 en 13 October, 1762.
7. **S. Fokke,** 1772. De brand op het tooneel van den Schouwburg, 11 Mei 1772.
8. **H. P. Schouten,** 1781. De lijkstaatsie van den Schout bij Nacht Bentinck, gaande langs den Kolveniersburgwal naar de Doelenstraat, 28 Augustus 1781.
9. **J. Bulthuis,** 1787. De overmeestering van de Kattenburgerbrug door de Patriotten, 30 Mei 1787.
10. **H. P. Schouten,** 1787. De lijkstaatsie van Johannes Rannink, op het Kattenburger plein, gesneuveld in het gevecht op den 30 Mei 1787.
11. **Kok,** 1795. De triomfante uittogt der patriotsche Heeren uit het Werkhuis, na het zegevieren der revolutie, 19 Januarij 1795.
12. **Kok,** 1795. Het verwelkomen der burger-deputatie voor het Stadhuis door de burgerij, 19 Januarij 1795.
13. **R. Vinkeles** en **D. Vrijdag,** naar **J. Kuyper,** 1795. Het feest der Vrijheid, bij de inwijding van den Vrijheidsboom op den Dam, 4 Maart 1795.
14. **R. Vinkeles** en **D. Vrijdag,** naar **J. Kuyper,** 1795. Het feest der Alliantie tusschen de Fransche en Bataafsche Republieken gevierd op den Dam, 19 Junij 1795.

II. TEEKENINGEN

van S. FOKKE.

---

15. De Bergstraat, van het huis van den Teekenaar naar den Singel te zien.

16. De Teekenaar zittende op zijne stoep in de Bergstraat, naar de Heerengracht te zien.

17. De Teekenaar met zijn « *Geselschap van het Teken-Collegie* », terugkeerende van het *potverteren* en zittende in de Haarlemmer trekschuit op den 16 Junij 1760.

18. Negen kleine Teekeningen, voorstellende:

No. 1. Het verbranden van het Slot van Aemstel, in 1204.
No. 2. De brand van 1452.
No. 3. Oproer te Amsterdam, in 1567.
No. 4. De aanslag van Helling, in 1577.
No. 5. De plundering der Remonstranten, in 1626.
No. 6. De doorbraak van den Diemerdijk, in 1651.
No. 7. Opschudding voor het huis van de Ruyter, in 1672.
No. 8. Het verbranden van het schip Kennemerland achter 's Lands Werf, in 1778.
No. 9. Het springen van buskruid in de Waag op den Dam, in 1780.

19. Vijf Teekeningen, voorstellende:

No. 1. De Hoeksche en Kabeljaauwsche onlusten, in 1442.
No. 2. Amsterdam door de Geldersche aangetast, in 1512.
No. 3. De naaktloopers, in 1535.
No. 4. Aanslag der Herdoopers, in 1535.
No. 5. Het uitzetten der regering, in 1578.

20. Gezigt van den Vestmuur langs het ziekenwater naar Zeeburg, in 1760.

21. Het Blaauwhoofd, aan het IJ, 1762.

22. Kapitein Scheerenberg stilt het oproer op den Dam in 1747. (met de plaat).

23. Het ophangen van Piet van Dort en Mat van den Nieuwendijk in 1748, met het schieten der bezetting en de opschudding op den Dam.

24. De plundering van het huis van A. M. van Aarssen op de Donkere sluis op den Singel, 24 en 25 Junij 1748.

25. De brand op het tooneel van den Ouden Schouwburg, op Maandag 11 Mei 1772, 's avonds ten 9 ure, « zoo als », zegt de Teekenaar, « ik het beschouwd heb eer ik ontvlugtte. »

26. Opschudding in de Luthersche Oude kerk, ten gevolge van een schok van aardbeving, in 1755.

27. Acht teekeningen betrekkelijk de begrafenis van Raap, in Januarij 1754.

28. De intogt van Willem V en zijne gemalin door de Haarlemmerpoort, 30 Mei 1768.

29. Het zeiltogtje naar Zaandam op den 31 Mei daaraanvolgende.

30. De illuminatie van het Stadhuis op den avond van den 31 Mei.

31. Willem V neemt zitting als Opper-Bewindhebber der Oostindische Compagnie in de groote zaal van 't Oostindische huis, 1 Junij 1768.

32. Willem V neemt zitting als Opper-Bewindhebber der Westindische Compagnie in de zaal van 't Westindische huis op den Singel, 1 Junij 1768.

33. Het feestmaal, gegeven door de Stad Amsterdam aan den Prins en de Prinses in de Schepenskamer van het Stadhuis, 1 Junij 1768.

34. De Vorstelijke Loge in den Schouwburg van het tooneel te zien, 1 Junij 1768.

35. Het tooneel van den Schouwburg met de voorstelling van het derde bedrijf van het treurspel Demophontis, bij gelegenheid van het bezoek van Prins Willem V en zijne gemalin, 1 Junij 1768.

36. Het vertrek van den Prins en de Prinses op den 4 Junij 1768. De regering der Stad doet Hunne Hoogheden uitgeleide buiten de Utrechtsche poort, waarbij al de zestig burger Compagnien onder de wapens waren.

37. De Monkelbaanstoren met de Oude Schans, te zien van de Westindische schutsluis, 1759. Op den achtergrond de Zuiderkerkstoren, en in 't verschiet de Munttoren.

38. De brand van 't Stadhuis, des nachts tusschen 12 en 13 October 1762, van de Stilsteeg te zien.

39. De verkooping van het Kabinet Schilderijen van den Heer J. van der Markt Aegidz, in het Oudezijds Heeren-Logement, 25 Augustus 1773. Op den voorgrond zit de Teekenaar op eenen koffer. Bij deze teekening ligt tweemaal de plaat. Beide deze platen verschillen echter in vele kleine bijzonderheden van de teekening. Onder anderen ziet men op geen van beiden den Teekenaar op den voorgrond; terwijl ook de platen onderling een verschil opleveren. Op den eenen namelijk draagt de knecht een Schilderij met beesten (even als op de teekening); op den anderen plaat is dit een Schilderij met schepen, terwijl overigens beide platen tot in kleinigheden overeenstemmen.

40. De Dam, uit de Kalverstraat te zien, 1762. Op den voorgrond een koopvrouw met een kruiwagen; ter regterhand tegen den muur van het hoekhuis een kruijers-uitstalling; ter linkerhand twee heeren van de Regering, die zich naar 't Stadhuis begeven. Voorts het Stadhuis, de Waag, de Nieuwe kerk en de Hond in de Pot.

III. DRIE TEEKENINGEN
van P. G. WESTENBERG.

---

41. Ruïne van de Luthersche koepelkerk op den Singel, 19 September 1822.
42. Het Kattegat, van het Hekelveld te zien, 1821.
43. Het Eind van de Wereld op den Nieuwezijds-Achterburgwal, 1821.

ACHTSTE KUNSTBOEK.

REINIER VINKELES.

I. POORTEN DOOR R. VINKELES

met uitzondering van No. 1. PAUL VAN LIENDER; — N°. 3. en 14. J. BULTHUIS; — N°. 4. A. EVERSEN; — N°. 7. H. G. TEN KATE; — N°. 8. C. PHILIPS, No. 12. C. SPRINGER; —

---

1. De Muiderpoort van den hoek der Fransche laan te zien, 1768.

2. De Muiderpoort ingezakt ter diepte van 16 voet, van de Schans te zien.

3. De Muiderpoort in twee teekeningen van binnen en van buiten te zien, 1789.

4. De Weesperpoort.

5. De Utrechtsche poort, van den buitensingel bij het Paardenwed te zien, 1768.

6. De Utrechtsche poort bij winter van hetzelfde punt te zien, 1768.

7. De Weteringspoort van 't Mennonietenpad te zien, 1838.

8. De Leidschepoort, van de Baangracht te zien, 1764.

9. De Leidschepoort, uit het Leidschebosch te zien, 1769.

10. De Raampoort van de Baangracht bij de Bloemgracht te zien, 1769.

11. De Zaagmolenspoort van de Baangracht bij de Gieterstraat te zien, 1769.

12. De Haarlemmerpoort van de brug te zien, met de Gravure van Sluyter.

13. De Haarlemmerpoort van buiten te zien, 1766.

14. De Haarlemmerpoort van binnen te zien, 1790.

15. De Haarlemmerpoort van de Schans bij het Brouwerssluisje te zien, 1766.

II. GEBOUWEN EN BUURTJES

door R. VINKELES.

---

16. Het Gasthuishofje, 1796.

17. Het Begijnhof met de Engelsche kerk, 1768.

18. De Varkenmarkt, te zien uit de woning van den Teekenaar, op de Achtergracht, 1806.

19. Hetzelfde gezigt bij winter.

20. De Donkeresluis met den Onvolmaakten toren van de Huiszittensteeg te zien, 1764.

21. De Janroodenpoortstoren, 1767.

22. De Westerkerk en toren van de Bloemgracht te zien, 1812.

23. De Trappen van de Beurs van de Beurspoort te zien, 1768.

24. De opgang van de Beurs, 1806.

25. Het uitgaan van den Schouwburg op de Keizersgracht bij winteravond en maanlicht, 1762.

III. WANDELING
van het Koningsplein naar de Nieuwe Stads-Herberg, door R. VINKELES.

---

26. Het Koningsplein van de Heerengrachtssluis te zien, 1764.
27. De Munt bij winter, 1807.
28. De Kolveniersdoelen van den hoek der Staalstraat te zien, 1764.
29. De Kolveniersdoelen uit de Doelenstraat te zien, 1765.
30. De Spinhuissteeg naar het St. Jorishof te zien, 1799.
31. Het Oostindische huis in de Hoogstraat, 1768.
32. De Zuiderkerk, te zien uit den ingang op de St. Antonies-Breestraat, 1812.
33. De Nieuwmarkt van den Zeedijk te zien, 1764.
34. De Geldersche kade bij de Bantammerbrug, 1764.
35. De Schreijerstoren van de Geldersche kade te zien, 1764.
36. Het hoekhuis van den Binnenkant en de Kalkmarkt, met een groep vechtende jongens op den voorgrond, 1765.
37. De Monkelbaanstoren, van de overzijde van de Oude Schans te zien, 1765.
38. De Monkelbaanstoren, van de Ridderbrug af te zien, 1801.
39. De Oude kerk van den Oudezijds-Voorburgwal te zien, 1765.
40. Het Stads-Excijnshuis in de Oudebrugsteeg, 1768.
41. De Korenbeurs van het Damrak te zien, bij winter, 1765.
42. Het hoekhuis van de Nieuwebrugsteeg en St. Olofspoort, met de afbeelding van de Oude St. Olofspoort in den gevel, 1764.
43. De Texelsche kade naar de Haringpakkerij te zien.
44. De Haringpakkerij.
45. De Haringpakkerstoren met de Haringpakkerij, 1767.
46. De Nieuwe Stads-Herberg van de IJbrug te zien, 1769.

IV.

VERSCHILLENDE TEEKENINGEN.

47. H. G. ten Kate, 1827. Het Zeeregt met den Haringpakkerstoren in 't verschiet, bij winter.

48. H. G. ten Kate, 1828. Hetzelfde gezigt anders gestoffeerd.

49. C. Verveer naar **P. J. Schotel**, De Willemsluis naar het Tolhuis met de Stad in 't verschiet.

50. H. Vettewinkel Dz., 1836. Gezigt aan het IJ bij het opzetten van het ijs en het aankomen der Noord-Hollandsche melkschuiten op den 28 December 1835, 's daags na eenen hevigen driedaagschen noordoostelijken storm. Op den voorgrond vertoont zich de steiger van de Nieuwe Stads-herberg, door den storm beschadigd. De boeren, door het ijs belet zijnde, met hunne schuiten digter aan den steiger te naderen, kruipen eenigen over het ijs, terwijl de anderen met de melkvaten en emmers in de kleine schuiten van het Buiksloterveer tusschen het ijs doorwerken.

51. J. van Leeuwen, 1826. IJgezigt bij winter, met 's Rijks werf in 't verschiet.

52. J. van Leeuwen, 1826. Wintergezigt langs den IJkant, naar 's Rijks magazijn en de Kattenburgerbrug.

53. P. Tetar van Elven, 1853. De Parkzaal met de Bloemententoonstelling.

NEGENDE KUNSTBOEK.

H. P. SCHOUTEN.

I. POORTJES

door H. P. SCHOUTEN.

---

1. Het poortje op de Oude Turfmarkt aan den opgang van de Grimnessesluis, dat weleer is geweest de ingang van het klooster der Nieuwe Nonnen, waar men nog een' onthoofden St. Dyonisius met zijn hoofd voor de borst in steen ziet uitgehouwen. 1792.

2. De oude poort van het Krankzinnigenhuis op den Kolveniersburgwal over de Zandstraat met de voorstelling van het verplegen der krankzinnigen, 1792.

3. De groote poort van het Krankzinnigenhuis met de wapens van Boelens en zijne vrouw, die dit huis hebben gesticht, anno 1562; en de oudste afbeelding van het Stadswapen met leeuwen daarboven, 1793.

4. De poort van het Gasthuis, 1793.

5. De poort van de Beijert, 1793.

6. De steen boven de poort van het Soldaten gasthuis met het jaartal 1587.

7. Een poortje in het klooster in de Kalverstraat, in den vroegen morgen, fraai gestoffeerd met een' melkboer en eene vrouw, die in haar ochtend gewaad de trap afkomt. Boven het poortje ziet men een' monnik en de drie kruizen van het Amsterdamsche wapen, 1792.

8. De poort van het Westindische huis, vroeger de Voetboogsdoelen op den Singel bij den Heiligenweg, met het wapentuig der oude schutters boven de poort, en op den voorgrond een' Officier der Compagnie, 1792.

9. Het poortje in de Handboogstraat, vroeger behoord hebbende tot den Handboogsdoelen, met de symbolen der oude schutters in de kroonlijst; fraai gestoffeerd met werkvolk en pratende buurvrouwen, 1793.

10. Het poortje van den Lomberd in de naauwe Lomberdsteeg, 1792.

11. De poort van het Oude-Mannenhuis op den Oudezijds-Achterburgwal met den herberg 't Fortuin daarnaast, 1792.

12. De St. Pieterspoort op het Rokin met het veerhuis van de Watergraafsmeer en eenige vischboeren en vischvrouwen op den voorgrond. In het verschiet de Vleeschhal, 1796.

13. De St. Pieterspoort in de Nes, 1796.

14. De Poort van het Roomsch-Catholiek Armenkantoor op de Keizersgracht bij de Runstraat, vroeger de Schouwburg, 1796.

15. Het hek van het Roomsch-Catholiek Armenkantoor van achteren, 1796.

16. De poort van de Nieuwezijds Kapel in de Kapelsteeg, met de poort van het Burgerweeshuis in 't verschiet, 1781.

17. De poort van de Walekerk in de Hoogstraat uit de Bethaniedwarsstraat te zien, en het torentje der Walekerk in 't verschiet, 1787.

18. De Beurspoort op den Vijgendam, met een winkel van batist, neteldoek en bombazijn ter linkerhand, en keurig gestoffeerd met heeren kooplieden, bovenlanders, negocianten, fruitvrouwen, vischwijven, enz.

19. De poort van het Spinhuis in de Spinhuissteeg, terwijl twee heeren Regenten met hunne dames en gevolgd door een lijfknecht, die de roode parapluie draagt, door den Concierge ontvangen worden. Aan de overzijde heeft de bekendmaking van een' overledene plaats, 1783.

II. BUURTJES
door H. P. SCHOUTEN.

---

20. De Nes met de Vleeschhallen; alleraardigst gestoffeerd met slagers, vischboeren, melkboeren en buurvrouwtjes, 1774.

21. Het huis op den hoek van het Rokin en de Kalfsvelsteeg, waar vroeger de kerk van het St. Mariaklooster stond. Dit huis is gebouwd in 1633 en had in 1774 aan de tweede verdieping op het vooruitspringende ondergedeelte eenen tuin met een hekje omgeven, 1796.

22. De kromme Spinhuissteeg. Ter linkerhand ziet men het achterdeurtje van het Spinhuis met den steen daarboven, waarin het spinnewiel stond afgebeeld. In het verschiet het St. Jorishof, 1774.

23. De Molensteeg van den Oudezijds-Achterburgwal te zien. Ter regterhand een horologiemakerswinkel met een' bedelenden landlooper op den stoep. Ter linkerhand een Logement, dat veel naar een pakhuis gelijkt; aan den ingang van de steeg een groentekelder onder een' luifel, 1790.

24. Het Bierdragershuisje achter de Bagijnen, met den ouden steen in den gevel en de bierdragers op den voorgrond, 1790.

25. Het Korenmetershuisje op de Kolk, 1780.

26. De Heiligeweg met het Kastemakerspand op den hoek van de Olieslagerssteeg, 1774.

27. Achter de Nieuwe Kerk, met het Wijnroeijers kantoor, het Witwerkerspand en den herberg de drie fleschjes, 1788.

28. De Bloemstraat bij de Prinsengracht, met den Westertoren op den achtergrond. Op den voorgrond fraai gestoffeerd met een uitgebouwden houten trap, groentenering, huiswerk, kippen enz., 1778.

III. GEBOUWEN
door H. P. SCHOUTEN.

---

29. De Groote Bank van Leening op den Oudezijds-Voorburgwal, 1775.

30. Het Diakonie-Weeshuis in de Zwanenburgerstraat, 1785.

31. De Munttoren met het Logement uit de Kalverstraat te zien. 1778.

32. De Groote Vischmarkt op de Damsluis met het Stadhuis in het verschiet, 1775.

33. Het oude Huis onder 't Zeil; dit huis was gedeeltelijk ingerigt tot wijnhuizen, gedeeltelijk tot kantoren van Veemen, 1775.

34. Het nieuwe Huis onder 't Zeil; gestoffeerd met koopvrouwen, kruiwagens, schoenpoetsers, vrachtwagens, sleden, en den Teekenaar zelven in 't rood gekleed, 1796.

35. De St. Antonieswaag op de Nieuwmarkt uit de Monnikenstraat te zien. 1789.

IV. DE OUDE KERK,

door H. P. SCHOUTEN.

---

36. De Oude kerk uit de St. Annadwarsstraat te zien, 1779.

37. De Oude kerk van de Bierkade te zien, met de Groenmarkt op het Oudekerksplein, 's middags tusschen 12 en 1 uur, 1778.

38. De Oude kerk van binnen, met de kapel van de Graeff, de graftombe van Zweers en eenige wapenborden, 1785.

39. De Oude kerk van binnen ter zijde en achter het koor, 1786.

40. De Oude kerk van binnen achter het koor met de geschilderde glazen, 1786.

41. Hetzelfde anders gestoffeerd.

42. Het geschilderde glas ter gedachtenis van den Munsterschen vrede, 1786.

43. Het geschilderde glas met het sterfbed van Maria, en een gedeelte van het glas met de wapens der Burgemeesters, 1786.

44. Het geschilderde glas met de boodschap aan Maria en het bezoek bij Elisabeth. Fraai gestoffeerd met een gezelschap van Heeren en Dames, die de kerk bezigtigen, en den Teekenaar in het rood gekleed op den voorgrond, 1786.

45. Het geschilderde glas met de aanbidding der herders; regts en links ziet men nog eens de geschilderde glazen met het sterfbed van Maria en het bezoek bij Elisabeth, 1786.

46. De Oude kerk van binnen naar het orgel te zien, 1786.

V. DE NIEUWE KERK,

door H. P. SCHOUTEN, (met uitzondering van No. 47 en 48, PAUL VAN LIENDER.)

---

47. De Nieuwe kerk van binnen naar het koor te zien, 1756.

48. De Nieuwe kerk van binnen naar het orgel te zien, 1756.

49. Vier grafzerken, 1796, als:

No. 1. Van H. Hooft, liggende in het koor bij het koperen hek.

No. 2. Van Vondel, liggende bij het koor voor den pilaar, daar Vondels monument is geplaatst.

No. 3. Van Pieter Hooft en zijne huisvrouw Geertrui Overlander, liggende in het koor bij het koperen hek.

No. 4. Van Arnoud Hooft, liggende in het koor bij het koperen hek.

50. Het grafteeken van Willem Eggert in de Nieuwe kerk met een gedeelte van zijn grafschrift, 1796.

51. Het grafschrift van Willem Eggert; *onvolledig gelijk het in de kerk staat,* 1796.

52. De Nieuwe kerk van binnen bij het graf van Willem Eggert en het kleine orgel te zien, met den Teekenaar in het blaauw en rood gekleed op den voorgrond, 1796.

53. De Nieuwe kerk van binnen met het monument van Vondel, 1795.

54. Het koor der Nieuwe kerk van binnen door het koperen hek naar het orgel te zien, 1795.

55. Het koor der Nieuwe kerk met het koperen hek van voren te zien. 1795.

56. De Nieuwe kerk van binnen met den ingang tot den grafkelder van de Ruyter. Op den voorgrond twee Bataven met de driekleurige kokarde, die 't graf des Admiraals beschouwen, 1795.

57. De Graftombe van den Admiraal de Ruyter in het koor der Nieuwe kerk, 1794.

58. De Nieuwe kerk van binnen naar het koor te zien; met eene uitmuntende teekening van den predikstoel en eene keurige stoffaadje met beeldjes, 1786.

TIENDE KUNSTBOEK.

C. SPRINGER,

J. CATS,

R. CRAEYVANGER

EN

ANDEREN.

I.

VERSCHILLENDE KUNSTENAARS.

---

1. A. E. Sotzmann, te Berlijn 1784. Een keurige penteekening uit het album van wijlen den Heer D. Splitgerber, voorstellende een aantal gedrukte en geschreven blaadjes, teekeningen, speelkaarten, enz. over elkander geschoven, terwijl op het middelste blad een vlieg loopt.

2. L. Groszkopff, 1754. Een bij uitstek schoone penteekening, voorstellende de gravure naar C. Troost, *Huwelijks voorstelling aan de Ouders van Saartje Jansz.*, met twee cachetten, schijnbaar afgedrukt in rood lak, vastgehecht op eene kunstig nagebootste kwastige plank. Onder en ten deele op het onderschrift der Huwelijks voorstelling liggen nog eenige blaadjes, als: een nummer van den *Altonaischer Mercurius, 't Dorp Appeldoorn so als het zig vertoonde, Anno* 1744, enz.

3. L. Groszkopff, 1757. Eene andere penteekening, als de voorgaande schijnbaar met lak op eene plank gehecht, doch daarvan half losgebroken. De grootste teekening stelt voor *het Stadhuis en de Markt te IJsselstein* naar de Gravure van J. C. Philips, 1749, waarin de vouwen der prent op de natuurlijkste wijze zijn wedergegeven. Onder deze lijst *'t beslikte Swaantje*, naar de Gravure van S. Fokke, en daarnevens nog een vrouweportret en een paar almanaks blaadjes.

4. W. A. van Deventer, Gezigt op Amsterdam uit de Volewijk te zien bij morgenlicht.

5. R. Vinkeles, 1796. De Vijgendam naar het Stadhuis te zien. Ter regterhand de Vischpoort en de uitstallingen der winkels onder luifels en zeilen, ter linkerhand de winkelhuizen naar de Beurssteeg. Op den achtergrond een gedeelte van het Stadhuis met het gewoel op den Dam.

6. R. Vinkeles, 1787. De Dam van het Huis onder 't Zeil te zien. Ter regterhand de Waag met de sleepers en waagdragers.

7. R. Vinkeles, 1787. Hetzelfde gezigt, maar nog fraaijer gestoffeerd dan de voorgaande. Deze teekening is vervaardigd voor de kunstverzameling van den Heer Corns. Ploos van Amstel, en Frans de Bakker heeft er eene Gravure naar vervaardigd, welke er nevens ligt.

8. **F. J. Pfeiffer,** 1813. De Schreijerstoren en de Geldersche kade uit het IJ te zien bij maanlicht, in den zomer.

9. **F. J. Pfeiffer,** 1813. De Nieuwe Haarlemmersluis met de Luthersche Nieuwe kerk en de Singel uit het IJ te zien bij maanlicht in den winter. Deze teekening en de voorgaande zijn de fraaiste, die van dezen Kunstenaar bekend zijn.

H. P. SCHOUTEN.

10. Gezigt door de Leidschepoort op den Schouwburg naar de Leidschestraat, 1779. — De deuren der poort waren toen, even als nu, met billetten beplakt; — de soldaten van den Staat in hunne blaauwe met rood uitgemonsterde rokken, en hooge witte slopkousen, en met den punthoed op 't gepoeijerde hoofd, houden de wacht aan de poort, terwijl een paar Aalmoesseniers-weesjongens naar buiten gaan met een grooten vlieger.

11. De Oudezijds-Achterburgwal met het Spinhuis en de Spinhuissteeg. Op den voorgrond een metselaar die den wal opmetselt, 1796.

12. De Grimburgwal met het Oudezijds-Heeren-Logement naar het Gasthuis te zien, 1796.

13. De Grimnessesluis van den Grimburgwal te zien, 1783. Op den voorgrond een scharenslijper, en een paar schippers die schoonschip maken. Op de sluis een meid die water put.

14. Het Bijbelhofje uit de poort te zien, 1797.

15. Het Gasthuishofje uit de poort te zien, 1797.

16. Gezigt van het 's Gravelandsche veer naar den Kolveniersdoelen, 1779. Regts aan den hoek der gracht een schreeuwend groentewijf; ter linkerhand eene uitstalling van schilderijen en oude kleêren, gestoffeerd met allerlei beeldjes, als: een pruikemakersjongen, een dekenskoop, een bedelaar, enz.

17. De Dam naar het Huis onder 't Zeil en het Damrak te zien, met den Oudekerkstoren in 't verschiet, 1780. Ter regterhand het huis *de roo leeu*, waar de dienstmaagd voor de deur groente koopt, terwijl een vijftal deftige kooplieden op kleinen afstand over gewigtiger dingen handelen. Ter linkerhand het gewone gewoel bij de Waag, en midden op den Dam kruiwagens, sleden, rijtuigen, een boerin met karnemelk, enz.

18. De Dam van de Kalverstraat langs het Stadhuis naar de Nieuwe kerk en de Waag te zien, 1788. Vóór het Stadhuis staan de koetsen der Heeren Burgemeesteren; midden op den Dam weder kooplieden, uitventers, kruijers, karnemelksboerin, enz.

III. C. SPRINGER.

19. De Oude kerk van binnen bij het orgel, 1858. Gestoffeerd met beeldjes der 17e eeuw.

20. De Hoogesluis met de Jagthaven en de Steenenmolen uit den Amstel te zien, 1848.

21. In 't Park, 1854.

22. Natura Artis Magistra, 1852. Het gebouw langs de Middellaan naar het Park te zien.

23. Natura Artis Magistra, 1854. De tuin naar de apenkooi te zien.

24. De St. Antonieswaag met de Vischmarkt, 1846. Links de Brouwerij *de Haan*, in 't verschiet de Zuiderkerkstoren.

25. De Beurs met het Damrak, en het bureau der Diligence van *van Gend en Loos*, 1845.

26. De achterhuizen van de Doelenstraat, uit den Amstel naar den Kolveniersburgwal te zien, met den Zuiderkerkstoren in 't verschiet, 1848.

27. De Kalverstraat naar den Dam te zien, 1848. Ter regterhand de prentwinkel van *Frans Buffa en Zonen*, en op den anderen hoek der Gaperssteeg de winkel van Gebroeders Lurasco. De Kalverstraat is vol gewoel van menschen en rijtuigen, en in 't verschiet ziet men de Nieuwe kerk.

28. Het Rembrandtshuis op de Joden-Breestraat, 1853. Het huis is voorgesteld in den toestand, waarin het zich bevond in de 17e eeuw; de beeldjes en een rijtuig, dat over de St. Antoniessluis rijdt, mede uit dien tijd. In 't verschiet de Zuiderkerkstoren.

IV. J. CATS.

29. Het Portret van den Kunstenaar, door hem zelven met potlood geteekend, 1797.

30. De woning van J. Cats aan de Amstelgracht, geteekend door A. Eversen. Ter linkerhand het steigertje achter het huis van Cats, waarop hij zelf, met de muts op 't hoofd en de pijp in den mond, naar 't visschen staat te kijken. Ter regterhand een gedeelte der Amstelgracht; op den achtergrond de barakken; in 't verschiet de Utrechtsche poort, 1805.

31. De woning van J. Cats van binnen. Hij zelf zit aan de tafel bij den haard te teekenen, terwijl zijne dochter een kaartenhuis bouwt.

32. Hetzelfde vertrek naar de andere zijde te zien. Zijne vrouw zit aan den haard wafelen te bakken; hij zelf komt door de geopende deur binnen, terwijl de kleine in den kinderstoel de handjes naar hem uitstrekt.

33. De Teekenaar met zijne dochter, gaande door het bosch bij de Utrechtsche poort naar zijne woning. Ter linkerhand een ossendrijver; in 't midden een kudde schapen; ter regterhand bleekvrouwen. In 't verschiet de Ossemarkt, 1780.

34. De Baangracht bij het Spiegelpleintje bij avond, 1793. Op den voorgrond een brandend vuurtje met een aantal kinderen. Op den achtergrond de voormalige brug voor de Leidsche kruisstraat; en in 't verschiet de Leidsche poort.

35. De Botermarkt op Kermis, bij avond, 1793.

36. De Hoogduitsche en Portugeesche Synagogen van het St. Antonieskerkhof te zien, 1785. Op den achtergrond het Oudezijds-Huiszittenhuis; in 't verschiet de Zuiderkerks- en de Stadhuistoren.

37. Het Kleerveer op den Singel, 1797. Op den voorgrond kruijers en sleepers, en het inhijschen der wasschen in het veerschip; alsmede een fransche pruikenmaker, gevolgd door zijn' jongen met een vracht doozen op den rug. Ter regterhand de grutterswinkel: *d'* 3 *Schoove*. In 't verschiet de Janrodenpoortstoren.

38. Het Rotterdammerveer op het Rokin, 1797. Ter regterhand ziet men wederom kruijers en sleepers en het inladen der vrachtschuiten; ter linkerhand het veerhuis met een schoenpoetser; in 't verschiet de Beurs.

39. Gezigt van de Grimnessesluis langs den Grimburgwal naar het Oudezijds-Heeren-Logement en het Gasthuis, 1792. Op den voorgrond geestig

gestoffeerd met een kleedermaker, een oudskoop, een bok voor een sleedje, een kippehok, enz.

40. De Munt en het Schapenplein uit de Doelenstraat over de Doelensluis te zien, 1792.

41. Stadlander aan de Wetering met de hoogebrug bij winter, 1787.

42. Het Leidsche Veer op den Singel naar de Munt te zien, 1799.

43. Het Haagsche en Rotterdammer veer op het Rokin, 1799. Ter regterhand de Nieuwezijds kapel. In 't verschiet de Langebrug, de Valbrug en de Munttoren.

44. Het 's Gravenlandsche Veer van den Groenenburgwal te zien, 1798. Op den voorgrond de wipbrug, die weleer gelegen heeft aan den Binnen-Amstel van het 's Gravenlandsche Veer naar het Wildemansgrachtje. In 't verschiet de Halvemaansbrug en de Munttoren.

45. Het ijsvermaak op den Binnen-Amstel tusschen de Doodkistenmakersgracht, de Halvemaansbrug, de achterhuizen van de Doelenstraat en den Kolveniersburgwal, 1783.

46. Het 's Gravenlandsche Veer van den Kolveniersburgwal te zien, 1798. Op den achtergrond de wipbrug bovengenoemd (No. 44). In 't verschiet het Diakenieweeshuis en de Blaauwbrug.

47. De Binnen-Amstel van de brug over de Nieuwe Keizersgracht te zien, 1795. Ter regterhand het Besjeshuis; op den achtergrond de Blaauwbrug; in 't verschiet de brouwerij *de Roskam*, het Diakenieweeshuis, en de torens van het Stadhuis, de Nieuwe kerk en de Janrodenpoortstoren.

48. De Binnen-Amstel naar het Amstelgrachtje te zien, 1785. Ter linkerhand de Hoogesluis met den Steenen molen. In 't verschiet de voormalige tapijtfabriek (nu Stadspaardenstal) de woning van den teekenaar (nu Bewaarschool) en de Utrechtsche poort.

49. De Berebijt, 1787. Op den voorgrond de trekschuiten en 't jagertje met zijn knol. In 't verschiet de Hoogesluis en de Stad. De rooster op den voorgrond werd gebruikt om kalveren, schapen en varkens uit de schuiten te trekken.

V.

R. CRAEYVANGER.

50. De Oude Schans en de Monkelbaanstoren bij het opkomen der volle maan. Op den voorgrond de Kalkmarktsluis, waarop een kruiwagen met kaarslicht en een paar dronken matrozen, 1858.

51. De Reguliersbreestraat en de Munttoren op een zomeravond. — De laatste schemering speelt nog aan den horizont, terwijl reeds de lantaarns ontstoken zijn, en het heldere gaslicht uit de winkels straalt, 1855.

52. Een sledevaart bij fakkellicht op het Schapenplein. De stoet komt van de Muntsluis en begeeft zich naar het Rokin. Achter het Logement de Munt breekt de maan door de wolken. Bij den rossen gloed der fakkels ontwaart men ter wederzijde van de narresleden een ontelbare menigte toeschouwers. Op den voorgrond neemt een ijssleê deel aan den wedren, terwijl een paar dragonders met loggen stap zich naar de Bank begeven, 1852.

53. De Dam bij avond in het najaar. De maan verbergt zich achter de wolken. Op den voorgrond een kruiwagen met kaarslicht, en verschillende groepen. Ter regterhand een paar varensgasten, welke een omnibus aanroepen, die juist afrijdt. In 't verschiet de winkels en koffijhuizen helder verlicht; terwijl het paleis zich in een flaauw schemerlicht op den achtergrond vertoont, 1852.

54. De Dam bij het volle maanlicht op oudejaarsavond, 1854. Alles is digt besneeuwd. Eene sledevaart bij fakkellicht komt van den Nieuwendijk af, terwijl door de glasramen der Nieuwe kerk het licht der avondgodsdienst straalt, en de diligence van VAN GEND en LOOS afrijdt uit den helder verlichten stal. Op den voorgrond vischwijven bij kaarslicht, terwijl ter linkerhand de koopman in citroenen bij den helder verlichten kruiwagen zijne waar aanprijst. Op den tweeden grond een wedren van ijssleden, jongens die sneeuwballen gooijen, en dansende pierewaaijers. Op den achtergrond het Paleis, donker en besneeuwd, en daarnevens de winkel van Heyman in schitterend licht.

55. De Dam in 1656, geteekend naar de schilderij van J. Lingelbach, die tegenwoordig hangt op het Stadhuis in de kamer van Burgemeester en Wethouderen. Het gezigt is genomen van de zijde der Kalverstraat, ter linkerhand ziet men het Stadhuis in aanbouw. Vóór het Stadhuis het huisje, waar destijds, bij het heerschen eener besmettelijke ziekte,

de dooden werden aangegeven; op het bordje leest men: 895 *dooden.* Op den voorgrond een bont gewemel van beeldjes in allerlei kleederdragt, onder anderen een Kapitein in zijnen rooden mantel, die met den kruijer achter zich, van de reis komt; bij de Beurssteeg eenige Oosterlingen en kooplieden, en verder op twee trommelslagers der Schutterij. Midden op den Dam de Waag met het gewone gewoel; ter regterhand het Damrak vol schepen en de Oudekerkstoren in 't verschiet; ter linkerhand de Nieuwe kerk met het Ellendige kerkhof.

VI. BESLUIT.

56. **J. Bosboom,** 1859. De Nieuwe kerk bij het begin der godsdienstoefening, gestoffeerd volgens de 17e eeuw. Een meesterstuk, even dichterlijk van opvatting als krachtig van uitdrukking en schoon van koloriet.

55 B16279

GETTY RESEARCH INSTITUTE
3 3125 01293 9357